

HAC UMRE İLMİHALİ

Hac, h.9. yılda, “Yoluna gücü yetenlerin (ihtiyaç fazlası nisap miktarı zenginliğe erişen gidip dönebilecek sıhhatte her üslümanın bir defalığına) evi/Kabeyi (ve civarındaki kutsal yerleri) hacetme leri/ziyaret etmeleri (öğretilen menâsiki vaktinde ve usulünce yerine getirmeleri), insanlar üzerinde Allah’ın bir hakkıdır”[Âl-i İmrân: 3/97.] ayetiyle farz kılınmış, Hz.Peygamber de islamın beş esasından biri sayıp tatbiken göstermiştir. E. Hanife, E.Yûsuf, İ.Mâlik ve A.b.Hanbel ilk mevsiminde ifası farz (tehiri günah, uzun süre geciktirenin şahitliği geçersiz) derken, İ.Şâfiî ve İ.Muhammed ileride ifaya azmedilmiş ve eda endişesi yoksa geciktirilebilir ancak ilk fırsatta ifası sünnete uygun ve daha ihtiyatlıdır demişlerdir. (Kutsal topraklara hac mevsimi (Arafat vakfesi ile birlikte peşpeşe) yapılan ziyarete hac/hacc-ı ekber denilirken, zamana bağlı olmaksızın (vakfesiz) yapıldığında ise umre/hacc-ı asgar olmaktadır. (Arefesi cumaya rastlayan hacca da hacc-ı ekber denilir.)

HACCIN ÖNEMİ ve HİKMETLERİ

Haz. Peygamber sav, “Umre, daha sonraki umreye kadar, ikisi arasında işlenen günahlar için kefarettir. Allah katında makbul haccın karşılığı ise ancak cennettir”[Buhârî, “Umre”, 1; Müslim, “Hac”, 437]ve “Hac ve umreyi birbirine ekleyin (peş peşe birlikte yapınız); çünkü bunlar körüğün demir, altın ve gümüşteki kiri, pası gidermesi gibi, yoksulluğu ve günahları giderir. Makbul bir haccın karşılığı ancak cennettir.” [Tirmizî, “Hac”, 2: Nesâî, “Hac”, 6]buyurmuştur. Kutsal zaman ve mekân inancı, hemen bütün dinlerde mevcut olup, haccın temelinde de, ulûhiyyetin kutsal beldelerde tecellisi (Allah’a yürünmesi vs) inancı bulunurken, Kur’an’daki “haram aylar, belde-i haram, hurumâtullâh, şeaîrullah” vb de özellikle hac törenleri, zamanı ve yerlerine işaret eden saygınlık ve kutsiyet ifadeleridir. [bk. El-Mâide: 5/1, 2; el-İsrâ: 17/1; el-Kasas: 28/57; el-Ankebût: 29/67]) Haccın sebebi ve namazlarda kıblegâhımız olan, Allah’a ibadet için yapılan ilk bina olan, ilahi emirle Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından son şekli verilen, Mekke’deki Kabe olup, kendilerine Cibrîl (a.s.) tarafından öğretilen haccın menasikini Hz. İsmail de Hicaz halkına öğretmiştir. Hz. İbrahim’den sonra müşrikler tarafından yapılan haccın zamanı ve eda edilişi üzerindeki tahrif ve değişiklikler, “Hac menâsikini benden alın, benden gördüğünüz gibi yapın” [Müslim, “Hac”, 310] hadisinde belirtildiği üzere Hz.Peygamber tarafından Veda haccında düzeltilip son/asıl şekli verilmiştir. (Ancak hangi fiil ve alt ibadetin haccın aslı ve talî unsuru olduğunu, terk edildiğinde nasıl telâfi edileceğini açıkça belirtmediği için, her mezhep kendi bakışına göre değerlendirmelerde bulunmuştur.)

Hac, ilke, amaç ve sonuçları açısından birkaç nokta ve boyutta değerlendirilebilir. 1.Nostaljik Boyutu. Hac ve umre ziyareti İslâm peygamberi ve arkadaşlarının tevhid ve adalet mücadelesi ve acı tatlı anılarla daha yoğun bir dinamizm ve daha yüksek sahiplenme şuuru kazandırıp mümine inanç kökleriyle bağlantısını tazelemesine vesile olur. 2.Lâhûtî/maşherî Boyutu. Farklı dil, ırk, bölge ve kültüre, sosyal konum ve ekonomiye sahip insanların eşit statüde ve aynı elbiseler içinde toplanıp koşuşturarak, topluca ibadet ederek yaratıcının huzurunda toplanışa hazırlanıp, mümin olmanın mutluluğunu ve hazzını daha yakından idrak eder, bütün müslümanların kardeş olduklarının şuuruna varırlar, Arafat vakfesibezm-i elest’, insanın dünyaya ayak basışı ve mahşerde bekleyiş canlandırılırken, ruhun Allah’a yükselişini temsil eden Kabenin etrafında yapılan tavafta teslimiyetin ve kadere rızanın sonsuzluğa geçişin başlangıcını hissedilir, sa’y, ile bir canlılık, bir arayışla, esbaba tevessül ve dünya ahiret dengeli yaşama eğitiminden geçilir. 3.Dünyevî/in şani Boyutu. Dünyanın dört bir yanından gelen müslümanların görüşüp tanışmalarına, dayanışma ruhunu daha derin ve coşkulu hissetmelerine vesile olan, birlik beraberlik içinde gövde gösterisine ve adeta İslam fuarına, universal tövbe ve arınmaya, bütünleşme ve kaynaşmaya dönüşen hacda, bembeyaz örtülere bürünen müslümanlar, gösterişten, ziynet ve servetle böbürlenmekten uzaklaşıp, eşitliği davranmayı öğrenip, ölümü ve ötesini hatırlayıp, kötü arzu ve alışkanlıklarından sıyrılıp, temiz bir yaşam iradesi sergilerler. Esasen, hac, tüm ibadetlerin topluca sergilenişi olup, mümin, namazlarda yönelip durduğu Allah’ın evine bizzat gelip namazındaki ihsanı daha yakından hissetmeye başlar, bir nevi oruç eğitimi olan ihramla birtakım zevklerden geri durup haşerelere bile zarar vermeme, bütün yaratıklara şefkat ve merhamet, zorluklara sabır gösterme, düzenli ve disiplinli yaşama, Allah’ın hoşnutluğu çevresindekilere fayda lı/zararsız olma melekesi kazanırken, “Kim Allah için hacceder de (bu esnada, Allah’ın dinine uymayan) kötü söz ve davranışlardan ve Allah’a karşı gelmekten sakınırsa, (kul hakkı müstesna) annesinin onu doğurduğu günkü gibi (günahlarından arınmış olarak hacdan) döner.”[Buhârî, “Hac”, 4; Müslim, “Hac”, 438] hadisinin de müjdesine nail olur

HACCIN ÇEŞİTLERİ ve UMRE

a) Hüküm Bakımından

Şer’i açıdan farz, vacip ,nafile olarak üç çeşit olup, zengin Müslümanın yapması gereken farz, adanan ve bozulan nafilenin kazası vacip, yükümlü olmayanların yaptıkları ve farzdan sonrakiler nafiledir.

b) Yapılış/Edâ Bakımından

a.İfrad Haccı (Umresiz Hac) Sadece hac niyetiyle ihrama girilip mikâtın dışındaki ve içindeki herkes yapabilir. b.Temettü’ Haccı (Ayrı İhramlarla Umre/Hac) Afakilere mahsus olup, hac aylarında umre yapıp ihramdan çıkarak biraz fasıla/temettü/yasaksızlıktan istifade ettikten sonra, hac ihramına girip hac yapılır. c.Kıran Haccı(Aynı İhramla Umre/Hac)Afakilere mahsus olup ikisine birlikte niyet ederek umreden sonra ihramdan çıkmayıp hac yapılır.Temettü’ ve Kıran Haccı âfâkilere mahsus olup Mikât dairesinde oturan ve önceden gidip hac günlerine kadar Mekke’de kalan Afakiler yapamazlar/haccedecek lerce hac aylarında umre yapamazlar/yapılması isâettir ceza kurbanı gerekir. Umre/hac aynı hac aylarında yapılmalıdır. (umre veya tavafının en az dört şavtı önceden yapılmışsa ifrad olur).Umre ile hac arasında “sahih ilmâm/mikat dışına çıkış”olmamalıdır.(Hanefiler’de memleketine giden, Şâfiilerde mikât dışına çıkan, tekrar umre yapmazsa, temettü ifrada dönüşür, fakatkıran dönüşmez.) Bunların her hangi biriyle hac yerine gelirken, fazilet sıralaması ise Hanefilerde kıran, temettü’, ifrad; Mâlikilerde ifrad, kıran, temet tü’; Şâfiiler de aynı hac mevsiminde ardından umre yapılan ifrad, temettü’, kıran; Hanbelilerde temettü’, ifrad, kıran şeklindedir.

Umre Mikatta ihrama girip,“Allah’ım, senin rızân için umre tavafını yapmak istiyorum, kolaylaştır kabul eyle!”diye niyet ederek tavaf yaptıktan sonra, tavaf namazı kılıp, ardından “Allah’ım, senin rızân için umre sa’yini yapmak istiyorum, kolaylaştır, kabul eyle!” diye niyet edip Safa Merve arasında sa’y yaptıktan sonra saçları dipten tıraş ederek veya kısaltarak ihramdan çıkmaktan ibaret olup Hanefî ve Mâlikilerde (ömürde bir kez) müekked sünnet, Şafiî ve Hanbelilerde farzdır.(Farzları;Hanefilerde ihram şart, tavaf rükün, Şâfiî ve Hanbelilerde ihram, tavaf, sa’y, tıraş rükün, Mâlikilerde, ihram, tavaf, sa’y rükün, tıraş vaciptir), vakti ramazanda mendup/daha faziletli olup, Hanefilerde teşrik günleri tahrîmen mekruh, diğer üç mezhepte, haccetmeyenlere teşrik günleri dahil her zaman kerâhetsiz caiz, haccedenlere ise Mâlikilerde 4.gün gün batımına kadar, Şâfiilerde veda tavafı dışındaki menâsik tamamlanmadıkça caiz değildir.

Hac ve Umrenin Yapılışı

Hac/umre ihramına girmeden önce tırnaklar kesilip koltuk/kasık kılları temizlenir, saç, sakal tıraşı olup bıyıklar düzeltilir, gusledilir veya abdest alınır. (Gusûl, abdestten efdal olup, su yoksa/kullanılmıyorsa, teyemmüm yapılmaz bu abdest/gusûl temizliği için olup abdestli olanlara ve hayızlı/nifaslı kadınlara da sünnettir) Sonra erkekler ,bütün giysilerden soyunupihram örtüsüne (izâr ve ridâ) sarınırken (Baş açık, ayak çıplak olup, topukları ve üzeri açık ayakkabı/terlik giyebilirler.) kadınlar her türlü giyim eşyası, kapalı ayakkabı, çorap ve eldiven giyebilir, yüzlerini açık tutarlar.Kerahet vakti değilse, iki rek’at ihram namazı kılıp, ifrad haccı yapacaklar,“Allah’ım, senin rızân için haccetmek istiyorum, onu bana kolaylaştır, kabul buyur!”;temettü’ haccı yapacaklar,“Allah’ım, senin rızân için umre yapacağım, onu bana kolaylaştır, kabul eyle!”;kıran haccı yapacaklar ise,“Allah’ım, senin rızân için umre ve hac yapmak istiyorum, bunların edasında bana kolaylık ver, ikisini de kabul buyur!” diye niyet edip telbiye yaparak ihrama girerler ve ihram yasakları başlamış olup telbiye, tekbir, tehlîl ve salavâta devam edilir söylenir (Telbiyeyi üçer defa tekrarlamak, tekbir, tehlîl, salavât okumak müstehap olup, her fırsatta, zaman, mekân ve durum yenilik ve değişikliğinde, yokuşta, inişte, kafilelere rastlayışta, farz namazlardan sonra, seher vakitlerinde söylenir ve umrede tavafa,hacda bayramın ilk günü Akabe Cemresi’ni taşlamaya başlayınca biter.) Kalacak yerde mümkünse boy abdesti, değilse abdest alıp telbiye söyleyerek Harem-i şerife gidilir, Beytullah görüldüncü üç defa tekbir ve tehlîl getirilip dua edilir, farz namaz kılınıyorsa hemen tavafa (ifradda kudüm, temettü’ ve kıranda umre tavafı) başlanır, (temettü’ ve kıranda umre tavafında, peşinden sa’y yapılacağından ıztibâ ve remel yapılırken, ifradda hac sa’yi kudüm tavafını takiben yapılacaksa ıztibâ’ ve remel yapılır.) Mümkünse makâm-ı İbrahim’in ardında, değilse başka yerde tavaf namazı kılınıp dua edilip, zemzem içilip, temettü’ ve kıran hacıları umre sa’yini; ifrad hacıları (isterlerse) hac sa’yini yaparlar. İfrad hacıları, hac sa’yini yapsın yapmasın tıraş olmazlar/ihramlı kalırlar, temettü’ hacıları (mikâtta sadece umreye niyet ettikleri için)umrenin sa’yi tamamlanınca tıraş olmadanihramdan çıkarken, terviye günü veya daha önce mikatta çıkmadan oldukları yerde hac ihramına girerler.(yapacakları nafile bir tavafı takiben Arafat’a çıkmadan hac sa’yini yapabilirler, sonra sa’y yapmazlar) Kıran hacıları umre sa’yinden sonra tıraş olmayıp/ihramdan çıkmayıp umre sa’yi bitince kudüm tavafı yapıp tavaf namazı kılarlar. (Hac sa’yini bundan veya ziyaret tavafından sonra yapabilirler.) Peşinden sa’y yapılacak tavafta ıztibâ’ ve ilk üç şavtta remel yapılır.Bütün haccedenler terviye günü sabah namazından itibaren Mina veya Arafat’a geçerler.(Terviye günü öğle namazından arefe günü sabah namazına kadarki beş vakit namazı Mina’da kılmak ve geceyi orada geçirip güneş doğduktan sonra Arafat’a hareket etmek sünnettir.) Arefe günü, Arafat’ta zevale kadar dinlenip ibadet edilir, mümkünse gusledilir, öğle ve ikinci cem’-i takdim ile kılındıktan sonra vakfe yapılır ve bütün gün telbiye, tekbir, tehlîl, zikir, tesbih, salavât, dua, namaz-niyaz, tövbe-stiğfar, Kur’ân tilâveti yapılır. (“Bugün gözüne, kulağına ve diline sahip olanın geçmiş günahları bağışlanır”[Müsned, 1, 329, 356.])Güneş batınca akşam namazı

kılınmadan Arafat'tan Müzdelife'ye geçilerek akşam ve yatsı cem'-i üslü ile kılınıp gece ibadet ve istirahatle geçirilir, şeytanaatmak için taş toplanır. Bayramın ilk günü/yevm-i nahr, sabah namazı Müzdelife'de erkence kılınır, ortalık aydınlanıncaya kadar vakfe yapılır, dua, niyaz ve istiğfar edilir, aydınlanınca/güneş doğma dan Mina'ya geçilip, Akabe Cemresi'ne her defasında "Bismillâhi Allahüekber, rağmen li'-şeytânî ve hizbihi" denilerek yedi taş atılır, ilk taşta telbiye biter, sonra Harem sınırları içinde kurban kesilir/kestirilir. (temettü' ve kıran hacıları şükür kurbanı keserler/vaciptir, ifrad hacılarına gerekmez/nafile kesebilirler) İfrad hacıları Akabe Cemresi'ni taşılayınca; temettü' ve kıran hacıları kurbanlarını kesince/kestirince tıraşı olurlar/ihramdan çıkarlar. Aynı gün mümkünse ziyaret tavafi yapılır, yapmamış olanlar hac sa'yini yaparlar. (Ziyaret tavafi ilk gün efdal, yapılamazsa en geç 3. Gün güneş batmadan yapılması Ebû Hanîfe' ye göre vacip, diğer müctehid lere göre sünnet olup, ilk günlerde yapılan ziyaret tavafindan sonra Mina'ya dönüp taşlama günlerinde orada geceleme Hanefilerde sünnet, diğer üç mezhepte vaciptir.) Bayramın 2, 3 ve 4.Günleri. 2. ve 3. Günler zevalden sonra sırayla Küçük, Orta ve Akabe cemrelerine yedişer taş atılır. (Küçük ve Orta cemreden sonra uygun yerde dua edilir, Akabe Cemresinden sonra durulmaz. Bu iki gün zevalden önce şeytan taşlanmaz)4.Günü cemrelere taş atmayacakların fecr-i sâdıktan önce Mina'dan ayrılması gerekir. (3.Gün güneş batmadan Mina dışına çıkmaları sünnet, batınca ayrılmaları mekruhtur. 4. Gün tan yeri ağarmadan ayrılmamış olanların o gün her cemreye yedişer taş atmaları gerekir. Ebû Hanîfe'ye göre, 4. Gün taşların fecr-i sâdıktan itibaren zevalden önce atılması da caizdir.) 4.Gün taşlama sonrası Mekke'ye inilir ve afâkiler, Mekke'den ayrılmadan veda tavafi yaparlar ve hac tamamlanmış olur.

Hacda Kadınlar 1.İhramlı iken elbise, çorap, eldiven, kapalı ayakkabı, mest, çizme ve her türlü giysi giyebilirler. Başlarını örterler. (yüzlerini örtmezler) 2.Telbiye, tekbir ve duada, seslerini yükseltmezler. 3. Tavafta ıztıbâ' ve remel, sa'yde hervele yapmazlar. 4. İhramdan çıkmak için saçlarının uçlarından biraz keserler. 5. Erkekler arasında sıkışmamak için Hacerülesved'i uzaktan istilâm ederler. 6. Hacdan sonra aybaşı veya loğusa iken Mekke'den ayrılırlarsa veda tavafi sakıt olur.7. Özel hallerinde tavaf haricindeki menâsiki yapabilirler. (Özel hal sebebiyle ziyaret tavafinı eyyâm-ı nahrden sonra yapmak veya veda tavafinı terketmekle ceza gerekmeyp, Hanefiler'e göre ziyaret tavafinı bu halde bile yapabilir ler ve bu durumda çoğunluğa göre ceza kurbanı gerekirken aksi görüşte olanlar da vardır.) Özel halde kudüm veya umre tavafinı yapmadan Arafat'a çıkıp vakfe yapmak zorunda kalan ifrad ihramlısı, temizlenince ziyaret ve veda tavaflarını yapar, kudüm tavafinın terkine de bir şey gerekmezken, temet tü' ihramlısı, Hanefiler'e göre Arafat'a çıkarken hacca niyet edip telbiye yaparak umre ihramını iptal eder (umre yapmadığı için de) haccı ifrada dönüşeceğiinden(şükür kurbanı da gerekmez) hacdan sonra umreyi kaza edip ceza kurbanı keser, diğer mezheplerde ise hac niyeti/telbiyesiyle umre ihramı bozulmaz/hac ihramıyla birleşir/kıran olur/kıran hedyi gerekir, hacdan sonra umrenin kazası için tavaf ve sa'y gerekme yip hac tavafi ve sa'yi yeterlidir. Kıran ihramlısı, ise Hanefilerde, umre tavafindan önce Arafat vakfesi yaparsa umresi bozulur/ifrada dönüşür ve (şükür kurbanı gerekmez), umreyi hac sonrası kaza eder/ceza kurbanı keserken, diğer mezheplerde, umre tavafinı yapmadan Arafat'ta vakfe yapmakla umre bozulmayıp şükür kurbanı kesilir (yapılamayan umre hacdan sonra kaza edilir fakat tavaf ve sa'y gerekmez)

HACCIN ŞARTLARI

a)Yükümlülük Şartları

Bazı mezheplerde yükümlülük şartı olan diğerlerinde eda şartı olmakla birlikte genel olarak İslam, akıl bulûğ, istitâat (gidip dönünceye dek kendine ve bakımındakilere yetecek mala, hac yapacak sıhhate ve zamana sahip olmak) hac vaktine erişmiş olmak şarttır. (Tüm şartlara sahipken, ifa edemeden/hac mevsimine erişmeden ölenin yükümlüğü düşer)

b) Eda (Bizzat İfasının) Şartları

a) Ebû Hanîfe ve İ.Mâlik'e göre sağlıklı olmak. (E.Yûsuf, İ.Muhammed, İ.Şâfiî ve Hanbelîlerkör, kötürüm ve hac yolculuğuna dayanamayacak hastalar/yaşlılar/engelliler vekil göndermeli veya vasiyet etmelidirler) b) Hanefî ve Hanbelîlerde fetvaya göre yol güvenliğinin bulunması. (Mâlikî ve Şâfîlerde yükümlülük şartıdır) c) Hac aylarında tutukluluk veya yurt dışına çıkma yasağı vb engelbulunmaması. d) Hanefilerde kadınların (sefer mesafesi ve daha fazla gidecekleri için) yanlarında eş veya mahremlerinin bulunması. (Şâfîlerde (üç kadından oluşan) güvenli bir grup yeterli, iki kadın, güvende hisseden bir kadın bile farz hacca gidebilirken, Mâlikîlerde de, kocası/mahremi yok veya mahremini ücretle dahi getiremeyorsa güvenli bir kafil ile gidebilir) Ayrıca, Hanefilere göre boşanma ve vefat iddetindeki kadınların sürelerini tamamlamaları gerekir. (Bu, diğer mezhepler de yükümlülük şartıdır)

c) Geçerlilik Şartları

a) İhram (İhrama Girmek/İhramlı Olmak)

İhramın Rükünleri

Hanefilerde niyet ve telbiye, diğer üç mezhepte sadece niyettir. Hanefilerde hac mı umre mi olduğunu belirlemek yeterli olupbelirlemeden tavafa başlarsa umre ihramı, vakfeye durursa ifrad haccı olurken, Şafiilerde menâsike (tavafa) başlamadan netleşmezse geçersiz olur. Telbiye,Lebbeyk Allahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülke, lâ şerike lekdemek olup, ihrama girerken/hacca/umreye başlarken bir kez farz, zaman zaman yüksek sesle sünnettir. (Kadınlar telbiye, dua, zikir ve teşbihlerde seslerini fazla yükseltmezler.)

İhrama Girme Vakti

Hanefî ve Mâlikîlerde hac ayları başlamadan girmek (keraheten) caiz, Şafiilerde (hac aylarında girmek gerekir/rükündür(hac aylarından önceki umre ihramı olur.)

İhrama Girme Yerleri.

“el-beytü'l-harâm'ı/Kabe”[el-Mâide:5/2]'yi, çevreleyen “el-mesci dü'l-harâm”[el-İsrâ: 17/1]'ı ve onun bulunduğu “haremi/saygıya lâyık/Mekkeyi[el-Kasas: 28/57; el-Ankebût: 29/67.] iç içe kuşatan Harem, Hil ve Âfâk bölgeleridir. Harem. Sınırlarını Cibril rehberliğinde Hz. İbrahim'in belirleyip, işaretlerini Hz. Peygamberin yenilediği, Medine istikametindeki Tenim Kabe'ye 8 km (en yakını), Tâif yönündeki “Ci'râne/Şi'bü Âl-i Abdullah” ve Cidde istikametindeki/Hudeybiye yakınlarındaki “Aşâir”(en uzak olanlar), diğerleri de, Irak yolunda “Seniyyetül cebel”, Yemen yolunda “Edâtü Libn/Hüseyniye” ve Arafat sınırındaki “Batn-ı Nemîre”nin çevrelediği, bitkileri koparılmaması av hayvanlarına zarar verilmemesi gereken bölge olup sakinlerine Mekki denir. (Mekkeliler hac için Haremde; umre için Hil'de/Ten'im veya Arafatta ihrama girerken, Afakiler ve Mikâtîler umre ihramından çıkınca, yeniden ihrama girmek için Harem dışına çıkarlar.) Hil. Harem ile Mikâtler arası olup, sakinleri (Mikâtî/Hillî) Hareme girmek için burada ihrama girerler. Âfâk. Hil sınırından dışarıda kalan yerler olup sakinleri (Âfâkî) şu beş mikâtta ihrama girerler 1.Zühuleyfe/Âbâr-ı Ali. Medineden gelenlerin ve Hz. Peygamberin de Veda haccı için ihrama girdiği mikât olup, 450 km dir 2. Cuhfe. Mısır/Suriye yönündeki mikât olup, 187 km.dir. 3. Zâtürk. Irak yönündeki mikât olup 94 km dir. 4. Karnülmenâ zil. Necid/Ku veyt'ten gelenlerin mikâtı olup, 96 km dir. 5. Yelemlem. Yemen/Hindistan'yönündeki mikât olup, 54 km.dir. Süveyş yönünden Kızıldeniz yolu ile gelenler Cuhfe yakınında Râbîğ hizasında, Hava yolu ile Cidde'ye gelenler geldikleri istikametteki mikât hzasında girerken, bazı günümüz âlimleri Ciddede de girilebilir derler. (Mikâtтан önce ihrama girmek caiz olup, Hanefilerde, ahkamına uyabilecek ler için daha faziletli, diğer üç mezhepte, mikâtta girmek sünnete uygun ve daha faziletlidir. Hanefî ve Mâlikîlerde her türlü (hac/umre veya ticaret, ziyaret, tedavi vs) maksatla Hareme (Mekke'ye) girecek Afakiler (bir sebeple mikât dışına çıkan Hil ve Harem halkı da) mikâtta ihrama girerken, Şafiilerde, hac/umre kastı olmayanlara müstehap olup, Hil halkı da hac/umre için, ihramsız girip çıkabilir, Haremde bulunan Mekki ve Âfâkiler Hil'e (Cidde'ye) gittiklerinde, Harem'e ihramsız dönebilirler. Harem kastı olmaksızın Hil'e (Cidde'ye) gidecek Âfâkiler'in, mikâtı ihramlı geçmeleri gerekmeyip, sonradan Hareme (Mekke'ye) gitmek isterlerse, Hillî gibi (hac/umre için, Hareme geirmeden ihrama girerler, değilse ihramsız girerler ve isterlerse Kabe'yi ihramsız tavaf ederler. Medineye gidecekken ihramsız Cidde'ye inip Mekke'ye gitmek zorunda kalanlar burada ihrama girerler.

İhramın Vacipleri

1.Uzaktan gelip Harem'e gidecek Afakilerin mikâtı ihramsız geçmemesi.(geçilirse ceza/dem gerekir, ancak menâsike (tavafa) başlamadan dönüp ihrama girilirse ceza düşer) 2. İhram yasaklarından sakınmak.

İhramın Sünnetleri

Hac ihramına, hac ayları başlayınca girmek müstehap olup ihrama girmeden/niyet ve telbiyeden önce tırnakları, kasık/koltuk kıllarını kesmek, gerekiyorsa tıraş olmak, (Abdestiler ve özel haldeki kadınlar dahil) temizlik için gusletmek,yapılamazsa abdest almak. (alınamazsa ihram namazı için teyemmüm yapılır)güzel koku sürünmek, erkeklerin ihram elbisesi giymesi, kerahet vakti değilse iki rek'at ihram namazı kılması (niyet ve telbiyenin bundan sonra yapılması efdaldır.), ihramlı iken her fırsatta telbiye söylemek.

İhramın Yasakları

1.Saç/sakal tıraşı olmak, bıyık kesmek. 2.Kasık/koltuk altı ve diğer kılları tıraş etmek (yolmak/koparmak) 3.Tırnak kesmek. 4.Süslenme niyetiyle saç, sakal, bıyık yağlamak, boyamak, saçlara jöle sürmek, kadınların oje ve ruj kullanması, vücuda/ihram örtüsüne güzel koku sürmek, güzel kokulu sabun kullanmak. 5.Erkeklerin dikişli elbise ve iç çamaşırı vb giymesi. (kadınlar elbiselerini giyer yüzlerini örtmezken, erkekler palto, pardesü vb omuza alabilir, kemer, çanta, üzeri/topukları açık ayakkabı/terlik dikişli olabilir, ancak ridânın uçlarını

tutturmak mekruhtur.) 6.Başı/yüzü örtmek, takke vb giymek, sarık sarmak.7.Eldiven, çorap ve topukları kapatan ayakkabı giymek.(Üstü kapalı topukları açık mekruh, nalın/üztü açık ayakkabı (müstehap) 8. Cinsel ilişki veya sebep olacak öpme, oynaşma, şehvetli tutma.9.Şehvetlendirici sözler söyleme.10.İhramlı/ihramsız, Mekke/Harem içinde/dışında eti yenen/yen meyenkara avını, karada üreyip su da yaşayanları avlamak, avcıya göstermek, zarar vermek, bitkileri kesmek/koparmak 11.Füsûk/mâsiyet işlemek.12.Cidal, hakaret ve kavga etmek.

b) Farzlarını (Rükunlarını) hac aylarında (şevval, zilkade ve zilhiccenin ilk on gününde) yapmak

c) Farzlarını (Rükunlarını) yerlerinde(Vakfeyi Arafatta, Ziyaret tavafını metafta) yapmak

HACCIN RÜKÜNLERİ

Hanefilerde ihram, Arafat vakfesi ve ziyaret tavafı (ihram şart)Mâlikîlerde ihram, Arafat vakfesi ziyaret tavafı, sa'y, Şâfiîlerde ise saçları halk/kısaltma veya taksir/tıraş etme ve ilk üçünde sıraya riayet farz/rû kün/şart olup tamamı usulünce yapılmazsa ceza ve kefaretle de kurtarmaz/eksîğin tamamlanması (veya haccın kazası) gerekir.

1) Arafat Vakfesi

Arafat, Mekke'nin yaklaşık 25 km. güneydoğusunda Harem dışında bir bölge, vakfe ise burada bir süre durmak/beklemekten ibaret olup Rasûlüllah sav in belirttiğine göre "Hac, Arafat'tan ibarettir"[1Tirmizî, "Tefsîr", 3; Ebû Dâvûd, "Menâsik", 57.] vakfesiz hac geçersizdir a) Sıhhat Şartları 1. Hac için ihramlı olmak, 2. Arafatta (Mekke tarafındaki Ürene vadisi ve buradaki Nemîre Mescidinin kible/kuzeybatı tara fının bir kısmı haricinde) ve vaktinde (Zilhicce nin 9/arefe günü zevalden(Hanbelîlerde fecr-i sâdıktan) bayramın ilk günü "fecd-i sâdik"a kadar) yapmak. (niyet, akıl ve ilim/Arafat'ta vakfede olduğunu bilmek şart olmayıp, şuurlu-şuursuz, uykuda-uyanık, abdestli-abdestsiz her şekilde bir an da olsa bulunan (geçen) yapmış olur.) Hanefilerde arefe günü güneş batmadan mazeretsiz ayrılan, güneş batmadan dönmezse dem gerekip, gün batımından sonra ilk defa gelenlere ve Şâfiîlerde güneş batmadan ayrılana da bir şey gerekmezken, Mâlikîlerde gecenin bir cüzünde bulunmak vakfenin sıhhat şartı olup güneş batmadan ayrılıp dönmeyenin haccı bâtil olur/gündüz az da olsa bulunmak vacip olup, bulunama yanlar hacca yetişememiş olurlar. b) Sünnetleri 1. Zilhiccenin 8.(Terviye) gününü 9.Arefe gününe bağlayan geceyi Mina'da geçirip, arefe sabahı güneş doğduktan sonra Arafat'a hareket etmek. 2. Zevalden önce Arafatta bulunmak, mümkünse gusletmek. 3.Zeval sonrası öğle namazı öncesi Nemîre Mescidi'nde hutbe okunması. 4.Öğle ve ikindi namazlarını cem'-i takdim ile kılmak(ezan, öğlenin ilk sünneti, ikamet öğlenin farzı, tekrar ikamet ikindinin farzı, her iki farzı müteakip telbiye ve teşrik tekbirleri şeklinde) 5. Abdestli ve kibleye dönük olmak. 6. Vakfeyi cem'-i takdimden sonra yapmak. (Vakfede ayakta durmak oturmaktan, binekte bulunmak ayakta durmaktan faziletlidir.)7.Mümkünse vakfeyi Cebelirahme'nin yakınında yapmak. 8.Oruçlu olmamak. 9.Gün boyunca telbiye, zikir, teşbih, dua ve istiğfârı çokça yapmak, kendisi, anne ve babası, çocukları ve bütün üslümanınlar için dua ve istiğfarda bulunmak. (Ebû Hanîfe'ye göre cem'-i takdim için; arefe günü hac ihramlısı olup Mescid-i Nemîre'de cemâat-i kübrâ ile kılmak gerekli olup, aksi halde her namaz vaktinde kılınırken, diğer üç mezhep ile Ebû Yûsuf ve İ.Muhammed'e göre, arefe günü hac ihramlısı olanların öğle ve ikindi namazlarını, ister Nemîre Mescidi'nde ister çadırlarda, ister cemaatle, ister münferiden cem'-i takdim ile kılabilirler/sünnettir.)

2) Ziyaret/İfâda Tavafı

Ziyaret tavafı, Arafat vakfesinden sonra yapılan tavaf olup yapamadan ölenin haccı, vasiyet etmişse, bir bedene(sığır/deve) kurbanı ile tamamlanır. Tavafın Yapılışı. Niyet edilerek, Rûknülyemânî den Hacerül esvede gelip tekbir/tehlille öpüldükten/istilâmdan sonra dua ile başlanır, her şavtta Hatîmin dışından geçerek Hacerülesved eller kulaklara kaldırılıp "Bismillâhi Allahüekber" denilerek üzerine konup öpülür, yaklaşılamazsa eller Kabe'ye dönük kulaklara kaldırılıp "Bismillâhi Allahüekber" diye selâmlanıp/ istilâm edilip sağ elin içi öpülerek beklenmeden yedi şavt tamamlanır, mümkünse Makâm-ı İbrahim'in ardında, değilse uygun yerde tavaf namazı kılınır dua edilir. (Rûknülyemânî'nin de iki el veya sağ el sürülerek istilâmı müstehap olup, uzaktan gerekmez) a) Geçerlilik Şartları 1. Hanefî ve Mâlikîler'de bayramın ilk günü fecr-i sâdıktan, Şâfiî ve Hanbelîler'de arefe günü gece yarısından başlayıp her zaman yapılabilir/kera het vakti yoktur. (Ebû Hanîfe'ye göre 3. Gün gün batımına, Mâlikîler'de zilhiccenin sonuna kadar vacip/mazeretsiz tehiri dem gerektirirken, İ.Şâfiî, Hanbelîler, Ebû Yûsuf ve İ.Muhammed'e göre, ilk günü daha faziletli/ilk üç günü sünnet/mazeretsiz tehiri mekruhtur.)2. Tavafa mutlak niyet şart olup Kudüm, ziyaret, umre diye belirlemek ise değildir. 3. TavafınKabe'nin etrafında yapılması şart olup, Mescid-i Harâm'ın içinde olmak üzere metâfin dışından, üst katlardan da yapılabilir. 4. Hanefî ler' de en az dört şavtını ,diğer üç mezhepte, hepsini (rûkûn) yapmak gerekir.b)Vacipleri 1. Tavafı abdestli olmak. (abdest bozulursa, alındıktan sonra kalan şavtlar tamam lanır.) 2. Setr-i avret, (Avret uzuvların dörtte biri veya daha çoğu açılırsa ceza gerekir.) 3.Teyâmün/Kabe'yi sola alarak

dön mek.4. Hacerüles ved veya hizasın dan başla mak.5. Hatîmin dışından dolaşmak. (içinden yapılanlar iade edilmez veya kalanı dışından yapılmazsa ceza gerekir.) 6. Farz/vacip tavafları yedi şavta tamamlamak.7. Gücü yetenlerin yürüyerek yapması. 8. İki rek'at namaz kılmak. (Her tavaftan sonra vacip fakat müstakil olduğundan terkine ceza gerekmeyp, Hanefiler'de, mekruh üç vakit vr sabah/ikinci farzı sonrası değilse peşinden, Makâm-ı İbrâhim'in arkasında, Kâfirûn ve İhlâs ile müstehap olup sonra da kılınabilirken, Harem dışında kılmak/kılmadan başka tavafa başlamak mekruhtur. Şâfiîlerde kerahet vakti tamamlanan tavafınkı kılınabilir) İlk altısı Hanefilerde vacip diğer üç mezhepte sıhhat şartı (eksik olduğunda iade gerekir), son ikisi Hanefî ve Mâlikîlerde vacip, Şâfiî ve Hanbelîlerde sünnettir. Bir vacibi mazeretsiz terke ceza gerekir fakat tavaf sahih olurken, yeniden yapılırsa ceza düşer. c) Sünnetleri 1.Necasetten taharet. 2.Hacerül esved'e/hizasına, Rûknülyemâ niden gelmek. 3.Başlarken/her şavtın sonunda Hacerülesved'i istilâm etmek. 4.Ardından sa'y yapılacak tavafların ilk üç şavtında erkeklerin remel yapması/kısa adımlarla omuzları silke rek/çalımlı ve çabuk yürümesi. 5. Remel gereken tavaflarda erkeklerin ıztıbâ' yapması/ihra mın üst kısmının bir ucunu sağ kolun altından sol omuza atması/sağ kolu ve omuzu ridânın dışında bırakması.(Remel gereken tavafların bütün şavtlarında ıztıbâ' sünnet olup, tavaf namazı omuz örtülerek kılınır.Remel yapılan tavaflar dışında, başka zamanlarda ıztıbâ' mekruhtur) 6. Muvâlât/bütün şavtları peş peşe yapmak.(farz namaza ikamet yapılır veya abdestin bozulursa kalanı sonra tamamlanır.) 7.Erkeklerin Kabe'ye yakın, kadınların isdihama karşı mesafede yürümesi. (Tavafin sünnet lerinin mazeretsiz terki mekruh olurken ancak ceza gerekmez)

Tavaf Çeşitleri

a.Hac Tavafları; Ziyaret, Kudüm, Veda b.Umre Tavafı. C.Diğer Tavaflar; Nezir, Tahiyye tü'l-mescid (Mescide her girişte müstehap olup, hac/umre tavafı da yerini tutar.) Tatavvu/Nafile. (Afâkilerin fırsat buldukça ve Mekikilerin de Hac mevsimi dışında nafile tavaf yapmaları nafile namaz dan efdal olup, başlanmış nafile tavafin tamamlanması ise vaciptir)

HACCIN VACİPLERİ

Asli/müstakil (Hanefilerde sa'y, Müzdelife vakfesi, şeytan taşlama, halk/taksir, veda tavafı) ve "fer'i/dolay holarak ikiye ayrılır ve mazeretsiz terki/tehiri tahrîmen mekruh olup ceza gerekir.

1) Sa'y

Hz Hâcer'in, Hz İsmail'e su aramak için Safa Merve arasında(mes'a) koşmasını temsilen[Buhârî, "Enbiyâ", 4/142.] Safâ'dan Merve'ye yedi kez gidip gelmek olup, Hanefilerde hac/umrenin vacibi, diğer üç mezhepte rûknüdür.Yapılışı.Tavafı müteakip,Hacerülesved'i istilâm edip Safa tepesinde niyet edilerek tekbir, tehlil, zikir ve dua ile Merve'ye yürünür, yeşil alanda erkekler "hervele" yaparak/kısa adımlarla canlı/çalımlı yürüyerek, her şavtta,"Rabbim, günahlarımızı bağışla, bize acı, kusurlarımızı affet, bize ikram et, günahlarımızın ört; çünkü sen bizim bilmediklerimizi bilirsin. Şüpheli yok ki sen aziz ve rahimsin" denir, Merve'ye varınca Kabe'ye dönüp tekbir, tehlil ve dua edilerek ilk şavt ve kalan altı şavt da böyle yapılarak sa'y tamamlanır. a) Sıhhat Şartları 1.İhrama girince/hac/umreye niyet/telbiye den sonra yapmak/ih ramdan çıkınca da caizdir.(hac ihramlısı, kurban bayramının ilk günü fecr-i sâdık tan/Arafat vakfesinden önce ihramlı yaparken, ziyaret tavafindan sonra ihramsız da caiz olup efdal/sünnete uygun olan da budur. Umre sa'yinin ise ihramlı yapılması vacip olup dördüncü şavtdan sonra tıraş olanın sa'y'i sahih fakat dem gerekir).2. Hac sa'yini hac aylarında yapmak. 3 Muteber (hades-i ekbersiz yapılmış)bir tavafı müteakip yapmak. 4. Şavtların çoğunu/en az dördünü yapmış olmak. (Hanefilerde, dördü rûkûn, üçü vacip, diğer üç mezhepte hepsi rûkûndür.)5.Safâ'dan başlamak. b)Vacipleri 1.Sağlıklı olanların yürüye rek yapması (hasta, yaşlı ve sakatlar, vasıta ile yaparlar) 2.Yedi şavta tamamlamak (Hanefilerde ilk dördü rûkûndür) c) Sünnetleri 1.Tavaf namazını kılıp hemen sa'ye başlamak. 2. Sa'y'den önce Hacerüles ved'i istilâm etmek. 3.Hadesten taharet. (Tavaf sonrası âdet olunmuş ise kerâhetsiz caizdir/yapılabilir.) 4. Necasetten taharet. 5. Her şavt başında, Safa ve Merve'nin Kabe görülebilecek yerine çıkıp, Kabe'ye dönerek tekbir ve tehlil ve duada bulunmak. 6. Peş peşe yapmak.7.Erkeklerin yeşil alanda herveleli diğer kısımlar da normal yürümesi. 8. Sa'y esnasında tekbir, tehlil, zikir ve dua ile meşgul olmak.9. Hanefiler dahil çoğunluğa göreniyet etmek.(Hanbelîlerde şarttır.) Sa'y, tavafa bağlı olup tavaf namazından hemen yapılması sünnet ise de sonra da yapılabilir. Hac/umre için birer sa'y vardır. Sa'yin nafilisi bulunmayıp her tavafa gerekmez. Umre sa'yinin, tavaftan sonra ihramdan çıkmadan yapılması vacip, hac sa'yinin ziyaret tavafindan sonra yapılması efdal ise de, ifrad/kıran hacıları kudüm tavafını müteakip yapmamışlar sa, Arafat öncesi nafile bir tavaf sonrası, temettü' hacıları ise, Arafat öncesi/terviye günü veya daha önce nafile bir tavafı müteakip yapabilirler

2) Şeytan Taşlama/Remy-i Cimâr

Haccedenlerin bayram günleri Müzdelife Mekke arasında Harem sınırlarında bir bölge olan Mina'daki Küçük, Orta ve Akabe Cemrelerine (şeytanlara) küçük taşlar atmasından ibaret olup Hanefilerde, bu günlerde Mina'da

gecelemek sünnet, diğer üç mezhepte, mazereti olmayanların yarından çoğunda bulunması vaciptir/terkine ceza gerekir.

Taşlamanın Yapılışı

Cemre mahalline varmadan Müzdelife'de/yolda taş toplanırken cemre mahalline atılmış taşları atmak mekruhtur. Cemrelere yaklaşp taş, baş ve şahadet parmaklarının uçları ile tutulup "Bismillâhi Allahüekber, rağmen li's-şeytân ve hizbihi" denilerek atılır. (Atılan taş yerine ulaşmaz veya uzağa düşerse, onun yerine başkası atılır.) Akabe Cemresi'ne Mekke sağa, Mina sola alınarak taş atılırken diğer iki cemreye her yönden atılabilir.

a) Sıhhat Şartları.

1. El ile atılmalıdır/koymak caiz değildir. 2.Hanefilerde teyemmüm yapılabi üslü taş, kuru çamur vb, diğer üç mezhepte mutlaka taş olmalıdır. 3.Ayrı ayrı atılmalıdır. 4.Cemre kümesinin üzerine/havuzunun içine/yakınına düşürülmelidir. 5.Atanın fiili sonucu yerine ulaşmalıdır. (birinin omuzunda kalıp o kişinin hareketiyle düşerse, yeniden atılmalıdır.) 6. Gücü yetenin kendi atması (ayakta durumayanlar vekil tayin eder) 7.Vakitleri içinde atılması

b) Vakitleri ve Sayıları.

1. Bayramın Birinci Günü: Hanefilerde, fecr-i sâdıktan ertesi fecr-i sâdık'a kadar (Şuruk ile öğle arasında sünnet, şuruktan önce ve gruptan sonra karanlık sebebiyle mekruhtur. Fakat günümüzdeki aydınlatma keraheti kaldırmış olup yaşlılar ve kadınlar için daha uygundur) Mâlikîlerde tan yerinin ağarmasından akşam vaktine, Şafîî ve Hanbelîler de gece yarısından ertesi gün fecr-i sâdık'a kadar (Şuruktan önce mekruh, sonra zevale kadar sünnet, zevalden gruba kadar caiz, mazeretsiz sonraya bırakmak mekruhtur.) akabe cemresi'ne 7 taş atılır

2. Bayramın İkinci ve Üçüncü Günlerinde:Hanefilerde zevalden sonra(önce caiz değildir.) ertesi gün fecr-i sâdık'a kadar, Şafîî ve Hanbelîlerde teşrik günlerinin sonuna kadar her üç cemreye yedişer 21 den toplam 63, ilk günkü ile 70 taş atılmış olur. (dördüncü günü faziletli olmakla birlikte, şart olmayıp şayet atılmazsa 49 da kalır)

3.Bayramın Dördüncü Günü: Ebû Yûsuf, İ.Muhammed ve diğer üç mezhep imamına göre zevalden, Ebû Hanîfe'ye göre fecr-i sâdıktan gruba kadar olupgüneş doğmadan mekruh, doğuştan zevale kadar caiz, zevalden sonra sünnettir.(Dördüncü günü atmayacaklar, Hanefîler'de fecr-i sâdıktan önce, diğer üç mezhepte üçüncü gün güneş batmadan Mina'dan ayrılmalıdır (Hanefîlerde sünnet, sonra ayrılmak ise mekruh fakat ceza gerekmez.) Mina'nın Mekke sınırı, Akabe Cemresi olup, birkaç adım geçmek de aynlmak sayılır.)d) Sünnetleri.1.Üç-beş metre mesafeden atmak.2. Yedi taşı peş peşe atmak. 3. Hanefiler de ikinci, üçüncü ve dördüncü günleri sırayla Küçük, Orta ve Akabe cemrelerine atmak. (diğer üç mezhepte sıhhat şartıdır.) 4. Taşların nohuttan büyük, fındıktan küçük olması.5. Küçük ve Orta cemrelere attıktan sonra dua etmek. (Akabe Cemresi hemen terk edilir.) 6.Her bir taşı atarken "Bismillâhi Allahüekber" demek.7. Akabe Cemresi'ni Mekke'yi sola, Mina'yı sağa alarak taşlamak. (Diğerlerine her yönden atılabilir)

e) Mekruhları

1.Büyük bir taşı olduğu gibi veya birkaç parça yaparak atmak. 2.Cemre mahallin deki taşları atmak. 3.Pislik bulaşmış taşları atmak.4 Cemre sırasına uymamak 5. Bir cemreye aynı gün yediden fazla atmak. (Artan taşlar ihtiyacı olana verilir veya uygun yere bırakılır/ gömülmesi gerekmez) g)Vekâlet. Cemre mahalline gidip taş atamayacak/ayakta namaz kılamayacak kadar hasta, yaşlı ve engellilerin vekil tayin ederken(Vekil önce kendi taşını atar), gündüz izdihamında atamayanlar ise gece sakinliğinde atarlar. (Gece veya 4. güne kadar atabilecekler vekil tutamazlar)

h) Kazası Her taşın vaktinde/gününde atılması, atılamayanların dördüncü gün grub'a kadar kaza edilmesi vacip olup E.Hanîfe ve İ.Mâlik'e göre, kaza cezası düşürmezken, E.Yûsuf ve İ.Muhammed'e göre düşürür, Şafîî ve Hanbelîlerde ise dördüncü günü gruptan önce atılırsa eda sayılır ceza da gerekmez..

3) Saçları Tıraş Etmek/Halk veya Kısaltmak/Taksir

A) Hükmü ve Sonuçları Hanefilerde,saçların tıraşı/kısaltılmasıyla (tertip, taş ve kurban gerekmezsiniz) Şafîilerde taş, tıraş ve ziyaret tavafından ikisini yapınca, Mâlikî ve Hanbelîlerde Akabe Cemresi'ne ilk gün taşlarını atınca ilk/küçük tehallül gerçekleşir/ihramdan çıkılır/elbise giyme, koku sürünme, saç, sakal, bıyık, tırnak kesme yasakları kalkarken (tırâş olmadıkça Akabe Cemresi'ne taş atılsa, kurban kesilse, ziyaret tavafı da yapılsa gerçekleşmez), Hanefilerde ziyaret tavafı, diğer üç mezhepte ise ziyaret tavafı ve sa'y yapılıncâ ikinci/büyük tehallül de gerçekleşir/cinsel ilişki yasağı da kalkar (ziyaret tavafı tıraştan önce yapılmışsa iki tehallül birden

gerçekleşir)b) Zamanı ve Yeri Bayramın ilk günü fecr-i sâdıktan, ömrün sonuna kadar olup, E.Hanîfe ve İ.Mâlik'e göre, üçüncü gün gruba kadar vacip/tehiri dem gerektirir, E.Yûsuf, İ. Muhammed, Şâfiî ve Hanbelîler'e göre ilk üç günde sünnettir/ihrâm yasakları devam ederken, umrede tavafın dört şavtı tamamlanınca başlar/sa'yi ihramlı yapmak vacip olduğu için sa'yi yapınca tıraş olunmalıdır. Hac ihramlısı, bayramın ilk günü fecr-i sâdıktan önce, umre ihramlısı umre tavafının en az dört şavtını tamamlamadan/sadece tıraşla ihramdan çıkamazlar/ihrâm yasağı işlemiş olurlar. Hac/umredetıraşın/kısaltmanın yeri E.Hanîfe ve İ.Muhammed'e göre Harem/vacip olup, dışında geçerli fakat ceza gerekir,Ebû Yûsuf ve İ.Züfer'e göre Haremde sünnettir. c) Miktarı Hanefîler de başın en az dörtte birindeki saçlar (vacip) olup, dörtte birinde/daha azında saç varsa, hepsinin tıraşı/kısaltıl ması gerekirken(tamamı sünnettir),Şâfiîler'de saçın üç teli, Mâlikî ve Hanbelîler'de tamamı vaciptir. Erkeklerin dipten tıraş etmesi, kısaltmaktan efdal olup, kadınlar ise en az dörtte birinin uçlarından biraz keserler (dipten mekruhtur). Saçların kısaltılan/kesilen miktarı, parmak ucu/parmağın uç boğumundan daha kısa olmamalıdır. d) Tıraş İle Diğer Menâsik Arasında Tertip Hz. Peygamber Veda haccında bayramın ilk günü Akabe Cemresi'ne yedi taş atıp, kurbanlarını kesip, tıraş olup ziyaret tavafı yaparak Mina'ya dönmüş olup E.Hanîfe'ye göre, ilk üçünde sıralama riayet vaciptir/terkine dem gerekirken(İfrad haccında şükür kurbanı vacip olmadığından, nafile kesenlerin tertibe uymaları sadece sünnettir.) E.Yûsuf ve İ.Muhammed ile diğer üç mezhebe göre sıralamaya riayet sünnettir/terki mekruh fakat ceza gerekmez.(Mâlikîlerde Akabe Cemresi taşlamasının, tıraş ve tavaftan önce olması gerekirken, ziyaret tavafında Ebû Hanîfe dahil bütün müctehidlere e göre tertip sünnet olup, uyulursa ifrad hacıları Akabe Cemresi taşlamasını müteakip, temettü'/kıran hacıları taş atıp kurban kesince tıraş olurlar/ihrâm dan çıkarlar.) Herkes kendileri tıraş olabileceği gibi, tıraş olmadan başkalarıda tıraş edilebilir.

4) Veda/Sader/Ayrılma Tavafı

a) Vücup Şartları 1.Âfâkî ve haccetmiş olmak 2.Kadınların aybaşı/loğusa olmaması b) Vakti ve Sıhhat Şartı Ziyaret tavafından sonra mîkât dışına çıkmadan yapılır/çıkılmışsa ihramsız dönüp yapılır/vaciptir/ce za ödenir/yeni bir umre sonrası yapılırsa ceza düşer. Ziyaret tavafından önce yapılırsa, onun yerine geçer/sonraki her tavaf da veda tavafı olur.Hanefîlerde ayrılırken daha faziletli fakat önceden de caiz olup sonrasında dönüp namaz kılınabilir tavaf yapılabilir son yapılan veda tavafı olurken, Şâfiî ve Hanbelîlerde ayrılırken yapılır, Mâlikîlerde ise sünnettir.

HACCIN SÜNNETLERİ ve ÂDABI

a) Haccın (Asli)Sünnetleri

a.İfrad/kıran haccı yapan Afakilerin kudüm/Mekke'ye geliş/varış tavafı yapması. (temettü' haccı veya umre yapanlara, doğrudan Arafat'a çıkan ifrad hacılarına, özel halleri sebebiyle Arafat vakfesi öncesi yapamamış kadınlara artık gerekmez) Arafat vakfesine kadar yapılabilirse de, hemen yapılması müstehap olup, peşinden hac sa'yi yapılacak tavafta ıztibâ ve remel yapılır. b. Zilhicce 7/Harem-i şerifte öğle öncesi, arefe günü Arafat'ta, bayramın 2. Günü öğle na mazı öncesi Mina'da/Mescid-i Hayf'ta hutbe okunması c. Terviye/Zilhic ce 8. Günü güneş doğunca Mina'ya giderek öğle ve ertesi gün sabah dahil beş vakti kılıp geceyi de geçirip, arefe sabahı güneş doğunca Arafat'a hareket etmek. Artık izdiham nedeniyle doğrudan Arafat'a çıkmaktadır. d.Arefe günü güneş batınca Arafat'tan Müzdelife' ye geçip geceyi burada geçirip, sabah namazını kılıp ortalık aydınlanınca Mina'ya hareket etmek e. Hanefîler'e göre Eyyâm-ı nahr/Eyyâm-ı Mina (Zilhicce 10, 11 ve 12) günlerinde Mina'da geceleme. (diğer üç mezhepte vaciptir.)f. Hac sonu, Mina'dan dönüşte, Mekke girişinde/Cennetü'l-muallâ civarındaki Muhassab/Ebtah/Batha/ Hasbavadisinde dinlenmek/tahsib, Hanefîlerde sünnet-i kifâye, diğer mezheplerde müstehaptır Artık burası Mekke'nin içinde kalmıştır.

b) Haccın Âdabı

1.Hac helâl kazançla yapılmalıdır. 2.Üzerlerinde kul hakkı bulunanlar helâlleşmelidir.3. Günahlara tövbe edilmelidir.4. Kazaya kalmış ibadetler kaza edilmelidir.5.Haccı bilen, tecrübeli kişilerle istişarede bulunulmalıdır.6.Uyumlu yol arkadaşları edinmelidir. 7.Yola çıkmadan akraba ve dostlarla vedalaşmalıdır.8. Mütevazî ve ihlâslı olunmalıdır.9. Giderken ve dönüşte ikişer rek'at namaz kılmalıdır.10. Yolda ve hacda tartışma ve kırıcı davranışlardan sakınmalıdır.11. Vakitleri ibadet ve faydalı işlerle değerlendirilmelidir.

HAC UMRE KURBANLARI (HEDY)

Hedy, Kabe'ye/Hareme hediye olarak kesilen kurban olup (Mükellefiyet yönünden ayrı)keyfiyet bakımından udhiyye gibidir. Davar bir kişi, deve, sığır/bedene yediye kadar olup, Hanefîlerde kurbet niyetiyle şükür, ceza, adak, tatavvu, udhiyye gibi ortaklık caiz, Şâfiî ve Hanbelîlerde et için dahi iştirak mümkün iken, yaş ve sıhhat bakımından da udhiyye niteliklerine sahip olmalıdır bkz Kurban

a)Yükümlü Olanlar ve Çeşitleri

İfrad haccı veya sadece umre yapanlara ceza kurbanı gerekmedikçe hedy de gerekmezken (nafile kesebilir ler), temettü'/kıran hacılarına temettü'/kıran hedyi vaciptir. Hedy iki çeşittir

a. Tatavvu Hedy. Hac/um rede yükümlülük dışı kesilen kurban olup ifrad haccı veya sadece umre yapanlara müstehaptır. b. Vacip Hedy a. Temettü' ve kıran hedyi. "Kim hac günlerine kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen kurban kesmesi gerekir"[el-Bakara: 2/196.] ayeti gereği temettü'/kıran hacılarına vacip olup Hanefilerde, bir seferde yapılan iki ayrı ibadete karşılık şükür kurbanı/dem-i şükran olarak; Şâfiilerde temettü' ihramına Mekke'de girmeye, kıranda iki ayrı ibadeti tek ihramla yapmaya karşılık/te lafi/ceza kurbanı/dem-i cübân olarak kesilir. 2. Ceza hedyi. Hac/umrenin vaciplerinin terki, tehiri ve ihram yasaklarının ihlâline karşılık kurbanlardır. 3.İhsar hedyi. Hac/umre ihramına girdikten sonra vakfe/tavaf imkânı ortadan kalkınca ihram dan çıkabilmek için kesilen kurbanlardır. 4. Nezir hedyi. Haremde kesilmek üzere nezredilen kurbanlardır.

b) Kesme Yeri Zamanı ve Eti

Bütün hedylerin Haremde kesilmesi gerekli olup aksi halde (tatavvu hariç), Haremde iadesi gerekir Kurban bayramının ilk üç günü (eyyâm-ı nahr) Mina'da, bunun dışında Mekke'de kesilmesi efdaldır. Temettü'/kıran hedyleri Hanefî, Mâlikî ve Hanbelîlerde ilk gün fecr-i sâdıktan itibaren kesilir daha önce caiz olmayıp iadesi gerekir. (İlk gün fecr-i sâdıktan, üçüncü gün güneş batıncaya kadar kesilmesi Ebû Hanîfe'ye göre vacip olup mazeretsiz tehiri, biri kaza biri ceza iki kurban gerektirirken, Ebû Yûsuf ve İ. Muhammed'e göre sünnet olup tehiri mekruh fakat ceza gerekmeyp, Mâlikî ve Hanbelîlerde de, eyyâm-ı nahrden sonra kesilen temettü' ve kıran hedyleri kaza sayılı, ceza gerekmez.) Şâfiilerde ise temettü'/ kıran hedyleri eyyâm-ı nahrda sünnet fakat ceza mahiyetinde olduğundan, ihramlı olarak önce de sonra da/temettü' haccı ihramına girmeden umre ihramını müteakip de kesilebilir. (Hanefî, Mâlikî ve Hanbelî ler de eyyâm-ı nahr 3. Şâfiilerde 4. Gün güneş batıncaya kadardır.) Kıran/temettü' dışındakiler için belirli zaman bulunmamakla birlikte nafileler eyyâm-ı nahrda; cezalar cinayeti müteakip efdaldır. Nafile ve temettü'/kıran hacılarının şükür hedyelerini zengin-fakirler ve sahiplerine de müstehap iken, ceza ve ihsâr hedyelerini Haremliler dahil yoksullar yer, zenginler, sahipleri ve bakımındakiler yiyemezler.

Kurban Yerine Oruç Temettü'/kıran hedyi kesemeyenler üçü hacda, yedisi hacdan sonra (Mekke'de caiz memlekette efdal) on gün oruç tutarlar (ikisi de aralıklı caiz, peş peşe efdaldır) İlk üçünün hac aylarında ihramlı olarak bayramın ilk gününden önce tutulması şart, temettü'de umre ihramından çıkınca hac ihramına girmeden tutulabilir. (Bayramdan önce tamamlanamayan kurbanı bedel olmazken, tutul duktan sonra, eyyâm-ı nahr'da/tıraş olmadan kesme imkânı doğarsa kesmek gerekir sonra gerekmez.)

HAC ve UMREYE AYKIRI DAVRANIŞLAR/CİNAYETLER

Cinayet ihramlı iken Haremde yasak olan şeyleri (kasten, sehven, uykuda, unutarak) yapmak olup hac/umre vaciplerinin mazeretsiz terki/tehiri de aynıdır/ceza/kefaretgerektirir. Hanefilerde kıran haccında her ihram yasağı cinayetine iki ceza gerekirken, umre tavafının abdestsiz yapılması gibi sadece umre veya Müzdelife vakfesinin yapılmaması gibi sadece hac vacibinin terkine tek kefaret ödenir, diğer üç mezhepte ise, ihram yasağı cinayetler için de tek ceza ödenir gerekir. Hac esnasındaki bazı cinayetler, haccı bozup kazasını gerektirirken, kimileri de bedene, dem, sadaka, bedel ve oruç gibi ceza ve kefareti gerektirirler.

a) Kaza Gerektirenler

Hac ihramı ile Arafat vakfesinden önce cinsel ilişkide bulunmak.(hac tamamlanır kazası ve cinayete dem gerekirken, Arafat vakfesinden sonra ilk tahallül öncesi olursa Şafii Maliki ve Hanbelilerde yine bozular, Hanefilerde bedene gerekir.) Yine Hanefilerde umrede tavafın dört şavtı yapılmadan ihramlı olarak yapılan cinsel ilişki umreyi bozarken, umre tamamlanıp kazası ve dem gerekir.

b) Bedene Gerektirenler

1.Arafat vakfesinden sonra ilk tehallülden önce/tıraş olmadan cinsel ilişkide bulunmak.2. Ziyaret tavafını cünüp yapmak. Çoğunluğa göre, hayızlı/nifaslı yapan kadınlara da ceza gerekirken bazıları gerekmez derler. Cünüp/abdestsiz yapılan her tavaf, abdestli iade edilirse cezası düşerken cünüp yapılan tavafın abdestli iadesi vacip; abdestsiz yapılan tavafın iadesi menduptur.

c) Dem Gerektirenler

a) Hac/Umre Vâcibi İhlalleri

1. Mikâtı ihramsız geçmek.2. Sa'yin tamamını(veya en az dört şavtını)terk etmek yahut özürsüz binekle yapmak.3. Müzdelife vakfesini özürsüz terk etmek.4. Şeytan taşlamayı yapmamak veya bir günde atılacak taşın çoğunu atmamak. (Yarıdan çoğu atılmışsa eksik her taş sadaka gerekir.) 5. Ziyaret/umre tavafinın son üç ya da bir şavtını yapmamak.6. Âfâkilerin veda tavafinı veya en az dört şavtını yapmaması.7. Farz/vacip tavaflarda setri avrete uymamak. 8. Ziyaret ve umre tavaflarını abdestsiz, kudüm, veda ve umre tavaflarını cünüp yapmak. (abdestli iade edilirse ceza düşer. Hanefiler dışındaki üç mezhepte h.taharet, tavafin sıhhat şartı olup cünüp veya abdestsiz geçersizdir.) 9. Arefe günü Arafat'tan güneş batmadan ayrılmak.10. Ebû Hanîfe'ye göre ihramdan çıkmak için Harem dışında veya bayramdan sonra tıraş olmak, ziyaret tavafinı bayramdan sonra yapmak, Akabe Cemresi'ne taş atma, kurban kesme, tıraş olma sırasına uymamak.(Bunlar Ebû Yûsuf ve İ.Muhammed ve diğer üç mezhepte sünnet olup ceza gerekmez.)

b) İhram Yasağı İhlalleri

1.Bir defada (aynı yer ve anda) vücudun/bir uzvun tamamına güzel koku yahut yağ sürmek. Değişik yer ve zamanda sürülünce her uzva ayrı ceza, ihramda eni ve boyu birer karıştan fazla/etkisi bir gündüz veya gece olunca dem, değilse sadaka, vücutta ise belirtilen miktara dem gerekir süre şart değildir. Hanefi'ler dışındaki üç mezhepte ise güzel kokuda miktar ve zaman şart olmayıp sürülmesi yeterlidir.) 2. Vücudun veya saç, sakal gibi bir uzvun tamamına, süslenmek için yağ, jöle, bilyantin sürmek veya kına, saç boyası ve benzeri şeylerle boyamak. (Tedavi maksatlı ilâç, merhem, kokusuz krem ve yağ sürülebilir) 3. Erkeklerin bir gündüz veya gece elbise, iç çamaşırı, çorap, topukları kapatan ayakkabı giymes, başını ve yüzünü örtmesi. (Hanefilerde bundan aza sadaka yeterli, Şâfiî ve Hanbelîlerde, giyilince ceza gerekir, Mâlikîlerde ise, vücudu sıcak ve soğuktan koruyanı kısa süre, koruyamayana tam gün giyince ceza gerekir) 4. Saçın veya sakalın en az dörtte birini veya başka bir uzvun tamamını tıraş etmek. (Daha azına sadaka yeterlidir.) 5. Bir defada (aynı an ve yerde) bütün tırnakları (veya bir elin yahut bir ayağın tırnaklarını) kesmek. (El ve ayak tırnaklarının tamamı, aynı yer ve zamanda kesilince her birine ayrı ceza gerekirken, bir elin veya ayağın tırnaklarının bir kısmı kesilince her tırnak için sadaka verilir. Verilecek sadaka, bir demi aşacaksa dem kesilebilir.) 6. İlk tehallülden sonra ziyaret tavafinı yapmadan cinsel ilişkide bulunmak.7. İhramlı iken eşini şehvetle öpmek, okşamak, sarılıp kucaklamak gibi cinsel ilişkiye götüren davranış bulunmak. (Şehvetle bakma veya düşünmeye boşalma bile olsa bir şey gerekmez.)

d) Fıtır Sadakası Kadar Ceza Gerektirenler

1)Bir uzvun bir kısmına güzel koku sürmek. 2. Saç ve sakalın dörtte birinden az kısmını tıraş etmek.3.Bir el veya ayakta tırnaklardan bir kısmını kesmek yahut bir el veya ayak tırnaklarının tamamını ayrı ayrı yer ve zamanlarda kesmek.(her tırnak için ayrı ceza ödenir.) 4. Her türlü giysiyi bir gündüz veya geceden az giymek. 5.Hanefilerde kudüm/veda tavafinı abdestsiz yapmak.(diğer üç mezhepte geçersiz olur)6. Veda tavafi veya sa'yin, dörtte sonraki şavtlarını eksik veya vasıta ile yapmamak.(Eksik her şavta ceza gerekir) 7.Nafile tavaflarda setri avrete uymamak. 8.Şeytan taşlamada, bir günün taşlarının yarısından sonrasını eksik atmak. (Eksik her taş ceza gerekir.) 9. İhramlı veya ihramsız, birini tıraş etmek. (Başkası na elbise giydirip güzel koku sürmeye bir şey gerekmez.)

e) Bedel Gerektirenler

1.Kara Avlarıyla İlgili Olanlar

İhramlı iken avlanan kara av hayvanı için Hanefiler'e göre bir dem takdir edilip, fitre miktarınca yoksullara paylaştırılır veya bir gün oruç tutulur, yahut Haremde bir hedy kesilir, artanı ise tasadduk gerekmez. (Eti yenenlere dem'in üstünde kıymet takdir edilebilirken, fil, arslan, kaplan gibilere edilmez. Av yaralanmış/zarar görmüşse, sağlıklı kusurlu farkı belirlenip iyileşin ce eksiklik görül mezse ceza gerekmez) Diğer üç mezhepte ise benzeri (yaban eşeğine sığır, ceylana keçî, tavşana oğlak) kesilip Harem yoksullarına dağıtılır veya bedelin her fitre kadarına bir gün oruç tutulur (benzeri yoksa kıymetine bakılır.)

2.Harem Avları ve Bitkileriyle İlgili Olanlar

Hanefiler de ihramlı ihramsız Harem avını avlayan, kendiliğinden biten yaş ağaç, bitki ve otlarını kesen/koparan bunların kıymetini tasadduk ederken(oruç caiz değildir) sahipli ise iznli kesip koparmasında sakınca bulunmaz ken izinsiz kopardığının bedelini sahibine öder ve ayrıca tasadduk eder/sahibinin kesip koparması ise ceza gerektirmez.

Özür Sebebiyle İhram Yasaklarına Uymamak

Genel bir mazeretle ihlale ceza/dem gerekli olup, semavî (hastalık, kaza vb sebebiyle başı tıraş etme, örtme, elbise giyme gibi) mazeretle ihlale ise peş peşe veya aralıklı üç gün oruç, veya altı yoksula birer/bir yoksula altı gün fitır sadakası miktarı bağış, hatta Haremde dem kesmek caiz iken, Hanefilerde semavî olmayan (bilgisizlik, yanılma, unutmama, baskı/tehdit gibi) mazeretle ihlale de dem gerekir, diğer üç mezhepte ise bunlara da muhayyerlik vardır.

Ceza ve Kefaretleri Ödeme Vakti ve Yeri

Hac/umre cezalarını ifa süresi (kefaretler, gecikmeli/terâhî olarak yapılabilecek vaciplerden olduğu için) ömrün sonuna kadar her zaman ödenebilirken, bir an önce ifası efdal olup ödemediği ölen/vasiyet de etmeyen günahkâr olur/mirasçılar öderse borç düşer.Oruç, sadaka ve bedel cezalarının belli bir yeri bulunmaktan, ceza kurbanları diğer hedy'ler gibi Haremde kesilir. Sadaka ve kurbanların etlerinin ise, sadece Haremlilere değil, başka yoksullarına da verilebilir.

İHSÂR ve FEVÂT

a) İhsâr İhsâr, hac veya umre ihramına girdikten sonra, Hanefiler'e göre düşman engellemesi, savaş sebebiyle yolların kapanması, hastalık, parasız kalmak, kadının mahrem yoldaşının ölmesi gibi, her türlü engel ile, Şâfiîlerde sadece düşman engeliyle hac yolculuğu/tavaf ve vakfe imkânını kaybetmektir.İhsara düşen umre veya ifrad haccı ihramlısı Hanefiler'e göre Haremde(dışında ise göndererek), Şâfiîler'e göre bulunulan yerde (de olabilir) bir, kıran haccı ihramlısı iki ihsâr hedyi keser ve Hanefilerde ihramdan çıkmış olurken, Şâfiîlerde ancak tıraşla çıkılır (kesmeden çıkma veya ihram yasağı ihlaline ise ceza gerekir) Hanefilerde ihsara düşen her türlü hac/umrenin, Şâfiîlerde farz/vacip olanların kazası gerekir. (Hanefiler'de hac ihramlıları bir hac bir umre (kıran'da bir hac iki umre) umre ihramlıları bir umre, Şâfiîlerde ne ise o kaza edilir) b) Fevât/Haccı Kacırma Vakfe süresince mazeretli/mazeretsiz bir an dahi Arafat'ta bulunamayan hacca yetişememiş/haccı kaçırmış/fevt etmiş olup a. İfrad'da, umre yapıp ihramdan çıkar, sonraki yıllarda haccını kaza eder. b. Temettü'de umre yapıp hac ihramına girmişse (temettü' bozulur/şükür kurbanı gerek mez) bir umre yapıp ihramdan çıkar, sonraki yıllarda bir hac kaza eder. c. Kıran'da umrenin tavaf ve sa'y'i ni yapmışsa, bir umre yaparak ihramdan çıkar, yapmamışsa umre ihramından çıkmak için tavaf/sa'y, ardından hac ihramı için tavaf/sa'y yaparak tıraş olur/ihramdan çıkar, sonraki yıllarda bir hac kaza eder. (Hanefilerde ihramdan çıkma umreleri ihsâr "hedy"i yerinde olup, fevtin kazasına kurban gerekmezken, diğer üç mezhepte, vaciptir.)

HACDA VEKALET

İbadetin sevabı başkasına bağışlanabilir ise de, namaz, oruç, itikâf gibi ibadetlerde vekâlet caiz olmayıp, zekât, kurban, sadakada kural olarak, hacda ise edadan aciz olunca/ölüm, yaşlılık, devamlı hastalık, kadınların gelecek mahremi olmaması gibi durumlarda caizdir. Babasının binek üzerinde duramayacak kadar yaşlı olduğunu söyleyerek adına haccedip edemeyeceğini soran Has'am'lı bir kadına Hz Peygam ber izin vermiştir.[Buhârî, "Hac", 1; Müslim, "Hac", 407] Terekenin üçte biri, bedelin/vekilin masrafını karşıladığı halde, göndermeyen mirasçılar sorumlu olurlar, değilse olmazlar, kendileri karşılasa borç sakıt olur) (Şâfiîlerde, vasiyeti olmasa ve mirasının üçte biri karşılamasa da (tamamını harcayarak) yükümlüdürler. Hz.Peygamber haccı diğer kul borçlarına benzetip Allah hakkının ödenme ye daha lâayık olduğunu ifade etmiştir.[Buhârî, "Cezâü's-sayd", 22.]) Farz olduğu yıl yola çıkıp yapamadan vefat edenin vasiyeti gerekmez idiye de, daha sonraki yıllarda çıkana gerekirdi ki, bu vekilde Ebû Hanîfe'ye göre memleketinden, Ebû Yûsuf ve İ.Muhammed'e göre vefat ettiği yerden gönderilir.

Devamlı âciziyetine galip zan bulunan kişi, adına haccedildikten sonra haccedeabilecek duruma gelse de etmezken, âciziyeti geçici veya bizzat haccedeabilecek kişi adına yapılan, nafîle olup kendisinin haccetmesi gerekir. Farz olmayan kişi adına vekâleten yapılan hac da nafîle olup daha sonra farz olduğunda bizzat haccetmesi, âciziyet halinde bedel göndermesi gerekir. Bedelin (erkek kadın) müslüman, akıllı, balığ veya mümeyyiz olmalıdır. Hanefilerde bedelin daha önce haccetmiş olması efdal fakat şart değilken Şâfiî ve Hanbelîlerde şarttır. Vekilin, ihrama girerken gönderen adına niyet etmesi şart olup, kendisi veya birden fazla kişi adına ederse kendi adına haccetmiş olup paraları iade etmesi gerekir. Vekil ücret şartı koşmamalıdır. Vekil, verilen parayı israf etmeden, kısımdan harcayıp artanı da iade etmelidir. (Artan hediye olarak vekile bırakılabilir.)Vekilin masrafını gönderen karşılamalıdır.(Aksi halde karşılayan adına haccetmiş olup sevabını bağışlayabilirse borcu düşmez, Şâfiîlerde düşer.), Vekilden haccetmesi istenmiş veya izin verilmiş ya da vasiyet edilmiş olmalıdır.(Aksi halde borcu düşmez. Şâfiîler'e göre düşer.) Vekil, haccı kendisi yapmalıdır. Mazeretle de olsa (Hastalık, tutuklanma vb) gönderenin bilgisi ve izni dışında (yetkili kılınmadan) başkasına devrederse parayı iade eder. Vekil, gönderenin istediği haccı yapmalıdır. (İfrad istenmişken temettü' yapan kendi adına yapmış olur, parayı iade ederken, kıran yapılırsa E. Hanîfe'ye göre aynı, E.Yûsuf ve İ.Muhammed'e göre, istihsanen geçerli, sadece "hac" istemişse, ifrad kabul edilir,"dilediğini yap" denilmişse, dilediğini yapabilir.)

Vasiyet eden, paranın miktarını ve vekilin nereden gönderileceğini belirtmişse uymak gerekip, belirtmemişse vasiyet edilen para veya terekesinin üçte biri yeterli ise memleketinden, değilse yettiği yerden gönderilir. Vekil, müvekkilinin menâsikini tamamlamadıkça kendisi için umre yapmamalıdır. Aksi halde haccı kendi adına yapmış olup parayı iade etmelidir. Vekil, vasıta ile gidip haccetmelidir. (Vasıta ücretini vermeyip yürüyerek giderse, kendi adına haccetmiş olur.) Vekilin nafile hacda da müslüman, akıllı ve mümeyyiz olması, müvekkili adına ihrama girmesi, ücret şart koşmaması, ifsat ederse parayı iade etmesi, iradî cinayet cezalarını, gönderenin izniyle bile olsa kıran/temettü' hedyelerini kendi karşılaması gerekirken, ihsâr hedy'i (kusuru/dahli bulunmadığından) gönderenden kesilir.

Hac ve Umre İle İlgili Önemli Hususlar

Cidde Hill bölgesinde olduğu için, Afakiler Cidde'de ihrama giremezler. İhrama giren kişinin mikatta iki rekat ihram namazı kılması sünnet olup (kerahet vakti ise kılınmamalıdır) unutulmuşsa Mekke'de de kılınabilirken, mazeretsiz terki mekruhtur, fakat ceza gerekmez (vaktin namazı da onun yerine geçer) İhramdan çıkmak için gusül yapmak müstehaptır. Mikatı ihramsız geçene dem gerekir (menâsike başla madan dönüp ihrama girerse ceza düşer) Mekke'ye ihram beziyle girmesine izin verilmeyen şoför vb, hac/umre için (niyet ve telbiye ile) Hareme girmişse, elbisesini çıkarıp ihram bezi giyer ve bir gün veya gece (12 saat veya daha fazla) elbiseli kalmışsa dem, daha az ise sadaka-ı fitr verirken, Şafiilerde muhayyerdir (dem veya üç gün oruç ya da altı fitre miktarı sadaka).

İhramlı iken topukların ve aşık kemiklerinin açık olması gerekli olup, bunları kapatmayan arkası kemerli terlik giyebilir. İhramlı iken bir gündüz veya gece dikişli elbise veya iç çamaşırı giyene dem; daha azı için bir fitre miktarı sadaka gerekirken, Şafiilerde muhayyerdir. Umre ihramına girdikten sonra tavaf yapmadan hastalanıp elbise giyene/giydirilene; bir dem veya üç gün oruç ya da altı fitre miktarı sadaka gerekir. Umre ihramına girdiği halde tavaf ve sa'y yapmadan mazeretsiz olarak bir gündüz veya gece elbise giyen, elbisesini çıkartıp ihram bezine bürünüp tavaf ve sa'yini yapar ve bir dem keser, Şafiilerde ise muhayyerdir. Hac için ihrama girdikten sonra birinci tahallül gerçekleşmeden mazeretsiz olarak bir gündüz veya gece elbise giyen, elbisesini çıkarıp ihram bezine bürünür ve birinci tahallüle kadar ihramı sürdürüp bir dem keser. Şafiilerde ise muhayyerdir.

İhramlının kokulu sabun deterjan vbile çamaşır, el, vs yıkaması dem gerektirirken, Şafiilerde caizdir. İhramlının, vücuduna, saç, sakal gibi bir uzvunun tamamına, süslenmek/güzel görünmek için krem, yağ, jöle, saç kremi, biryantin vs.sürmesi, kına, saç boyası vb. şeylerle boyaması durumunda dem, bir kısmına yaptığındabir fitre miktarı sadaka gerekirken, Şafiilerde, kına için ceza gerekmezse de diğerleri için muhayyerdir. Tedavi için sürülen ilâç, merhem veya kokusuz krem ve yağlar için ise bir şey gerekmez. Umre ihramından çıkma aşamasına geldiği halde tıraş olmadan elbise giyene, bir gündüz veya bir gece için dem; azına bir fitre miktarı sadaka gerekirken, Şafiilerde muhayyerlik vardır. Hac ihramına girdikten sonra hiç menasik yapmadan saçının tamamı veya en az dörtte birini tıraş edene dem; daha azına, sadaka-i fitr gerekirken, Şafiilerde muhayyerlik vardır. İhramlı iken sakalın tamamını veya en az dörtte birini tıraş edene dem, daha azı için sadaka-i fitr gerekirken, Şafiiler de muhayyerlik vardır.

Umre ihramına girip tavaf ve sa'y yaptıktan sonra saç traşını unutan, hatırladığında hemen tıraş olur ve yasak ihlali varsa cezasını öder. Hanefilerde ihramlı iken koltuk altı veya kasıklardaki tüyleri temizleye ne bir dem, diğer üç mezhepte muhayyerlik vardır. Kıran haccına niyetli iken umre tavafı ve sa'yini yapıp tıraş olan, başının tamamını veya en az dörtte birini tıraş etmişse iki dem, daha azı için iki fitre miktarı sadaka gerekirken, Şafiiler muhayyerdir. İhramlı kişi, ihramdan çıkacak kişiyi tıraş edebilir ve ceza da gerekmezken, ihramdan çıkma aşamasına gelmemiş biri, ihramlı-ihramsız hiç kimseyi tıraş edemez, ederse Hanefilerde bir fitre miktarı sadaka, Şafiilerde ihramsız tıraşına ceza gerekmiyip ihramlı tıraşına fidye gerekir/muhayyerdir. (izin vermişse tıraş edilen öder) El ve ayakların bütün tırnakları aynı zaman ve mekânda bir defada kesildiğinde bir dem; ayrı ayrı yerlerde kesildiğinde her el ve ayak için ayrı dem, el veya ayakların her birinin dörder veya daha az tırnağı kesilmişse her tırnak için bir sadaka-ı fitr gerekir. (Kırılan tırnakların koparılıp/kesilip atılması ceza gerektirmez) İhramlının, ihramlı/ihram sız birinin tırnaklarını kesmesi de sadaka-i fitr gerektirir. (diğer üç mezhepte ihramsızın tırnağını kesmek ceza gerektirmez) Umrenin tavaf ve sa'yini yaptıktan sonra sakal tıraşı olarak ihramdan çıktığını zanneden, sakalın tamamı veya en az dörtte birini tıraş etmişse dem gerekirken Şafiiler muhayyerdir. Tavaf ve sa'yı yapıp tıraşı geciktiren ihlal edeceği yasakların cezasını öder.

İhramlı iken saç, sakal, bıyık, koltuk/kasık tüylerini veya başka tüyleri tıraş etmek/gidermek miktarına göre ceza gerektirirken, kendiliğinden kopanlara bir şey gerekmez. (Baş veya sakalın tamamı veya en az dörtte birini tıraş etmek/kısaltmak dem, daha azına sadaka-i fitr, baş, sakal, koltuk altları ve bütün tüyler aynı yerde/birlikte tıraş edilirse bir dem; ayrı yerlerde edilirse her birine bir dem gerekir. Şafiilerde kesilen saç az da olsa dem gerekirken, Malikîler de sakalın tamamı kesildiğinde dem gerekir. İ. Muhammed'e göre bu cezalar, ihlali müteakip ödenmemiş ise bilahare hepsine bir dem kâfidir) Ense nin tamamını tıraş etmek dem (bir kısmı nı,

bıyığın tamamını veya bir kısmını tıraş etmek sadaka-i fitır) bir veya iki koltuk altı tüyünü gidermek dem, birinin bir kısmını veya göğüs, bacak ve kollardaki az veya çok tüyü gidermek sadaka-i fitır gerektirir. İhramlının, ihramsız tıraş etmesi sadaka-i fitır gerektirir ken, tıraş durumuna gelen tıraş olup ihramdan çıkmadan ihramlı birini tıraş edebilir.(Şâfiî ve Hanbelîler de ihramlının ihramsız tıraşı ceza gerektirmezken, Mâlikîlerde dem gerekir) Saçı/sakalı kaşırken üç tel düşerse, yarım sadaka-i fitır gerekirken, hastalık dolayısıyla dökülenlere ceza gerekmez. Kıran haccında her ihram yasağı ihlaline Hanefîlerde iki, Şâfiîlerde tek ceza gerekir. (ceza yasağa göre değişir) Temettu haccı yapan, umre ihramından çıkınca hac ihramına girinceye kadar eşiyile cinsel ilişkide bulunabilir. Hanefî, Şâfiî ve Malikîlere göre ifrad haccında kudüm tavafını yapan artık haccını kırana dönüştüremez ken Hanbelîlerde dönüştürebilir.Hanefî, Şâfiî ve Malikîlerde kıran haccı temettu haccına dönüştürüle mezken Hanbelîlerde dönüştürebilir. Hanefî, Şâfiî ve Malikîlerde temettu haccı umre ihramından çıkmadan önce kırana dönüştürülemezken Hanbelîlerde dönüştürülebilir.

Tavaf esnasında abdesti bozulan, tavafı bırakıp abdest alarak kaldığı yerden tavafa devam eder; dilerse de yeniden yapabilir. Umre tavafının ilk dört savtından birinde abdesti bozulan, tavafa devam edip sa'y yapar ve saçlarını keserek ihramdan çıkarsa tavaf ve sa'y geçerli olur, ancak dem gerekir. Şâfiî, Maliki ve Hanbelîlerde, hadesten taharet tavafın sıhhat şartı olduğundan, tavaf ve sa'y geçerli olmayıp, abdest alır ve ihrama bürünerek bunları yeniden yapar, vaktinden önce tıraş olup elbise giydiği için de bir dem veya 6 gün oruç ya da 12 fitre miktarı sadaka gerekir.Hanefîlerde tavaf esnasında bir yeri kanayanın abdesti bozulur ve dolayısıyla abdest alıp kaldığı yerden tamamlar veya yeniden yapar. (Umre veya ziyaret tavafına abdestsiz devam ederse dem gerekirken, abdest alıp tavafı yeniden yaparsa ceza düşer. Hastalık, yaşlılık ve aşırı izdiham sebebiyle yeniden abdest alınamazsa, Şâfiî mezhebinin takliden tavafa devam edilebilir.) Şâfiîlerde eli kadına değen erkeğin abdesti bozulurken, Hanefîlerde bozulmaz ve dolayısıyla Harem-i Şerif'te bu hususta Şâfiîlerin Hanefîlere göre amel etmeleri uygun olur. Tavaf veya sa'y'da kaç şavt yaptığını bilemeyen kişi az olan sayıyı esas alarak tamamlar ve sonraki tereddüde itibar edilmez. Umre tavafının tamamını veya bir kısmını, hatta bir şavtını abdestsiz, cünüp, loğusa veya adetli olarak yapmakdem gerektirirken, ihramdan çıkmadan temizlenip yeniden yapılırsa ceza kalkar. Şâfiîlerde, hadesten taharet tavafın sıhhat şartı olduğundan tavaf ve sa'y geçerli değildir; abdest alıp ihrama bürünerek bunları yeniden yapar ve varsa ihlal ettiği yasağın da cezasını öder.

Tavafın ilk dört şavtı farz(tavaf bu şekliyle de geçerli ise de), kalan üç şavtı vacip olup bu üçünden biri veya daha fazlası yapılmadığında dem gerekirken(daha sonra usulünce yapılırsa ceza gerekmezken), diğer üç mezhepte tavafı yedi şavta tamamlamak farz olup aksi takdirde geçersiz olur. Tavafı yürüyerek yapmak vacip olup gücü yettiği halde tekerlekli sandalye ile yapılan tavaf geçerli olmakla birlikte, dem gerektirirken yeniden yapılırsa ceza düşer. Şâfiîlerde yürüyerek yapmak sünnet olup gücü yettiği halde tekerlekli sandalye ile yapmak mekruh ise de ceza gerektirmez. (Hasta, yürüyemeyecek kadar yaşlı ve özürlü olanlarsa, tekerlekli sandalye ile yapabilirler ve ceza da ödemezler) Nafile tavafı başkası adına yapmak yerine kendi adına yaparak sevabını bağışlamak daha uygundur. Geri geri yürüyerek yapılan tavaf iade edilmezse Hanefîlerde dem gerekirken, diğer üç mezhepte yeniden yapılmalıdır. (Bu, bazı şavtlarda olursa o şavtların iade si yeterlidir.) Ziyaret tavafı ihramlı da, ihramsız da yapılabilir. Tavaf için kerahet vakti söz konusu olmayıp, namaz için mekruh olan vakitlerde dahi yapılabilir.

Farz, vacip, nafile, her tavaftan sonra iki rekat tavaf namazı kılmak Hanefî ve Malikîlerde vacip; Şâfiî ve Hanbelîlerde sünnettir. Mümkünse Makam-ı İbrahim'de kılmak efdal olup, değilse Harem'in uygun yerinde veya dışında kılınabilir. Tavaf namazı Hanefî ve Malikîlerde (tavafın değil) haccın müstakil vacibi olduğundan, kılınmaması tavafın sıhhatine mani değildir. Peş peşe birden fazla tavaf yapanın her tavafın arkasından iki rekât tavaf namazı kılması müstehap olup ertelemesi mekruhtur.(Şâfiîlerde sakıncası yoktur) Tavaf namazını efdal olan, kerahet vakti değilse tavaftan sonra ara vermeden kılmak ise de, Hanefîlerde kerahet vaktinde namaz kılmak mekruh olduğundan, daha sonra da, Şâfiîlerde kerahet vaktinde de kılınabilir. Hac ve umre sa'yinden sonra kılınması gereken bir namaz yoktur. Mescidde yatarak veya yaslanarak uyuyanın abdesti bozulacağından tavaf etmek veya namaz kılabilmek için yeni den abdest alması gerekir.(Uyku ile uyanıklık arasında(yanında konuşulanları duyacak durumda)olanın, tahiyyatta uyuyanın abdesti bozulmuş olmaz.)

Hanefîlerde sa'yin ilk dört savtı farz, son üçüvacip olup bu üçünü terk eden, her şavt için bir fitre miktarı sadaka verirken, diğer üç mezhepte yedisi de rükün olup, bir şavt bile eksik olsa geçerli olmaz. Hanefî ve Malikîlerde gücü yetenin sa'yı yürüyerek yapması vacip olup mazeretsiz olarak tekerlekli sandalye ile yapmak dem gerektirirken, Şâfiî ve Hanbelîler'de yürüyerek sünnet olup tekerlekli sandalye ile mekruh ise de ceza gerekmez. Sa'y, müstakil bir ibadet olmayıp ifsat durumunda sahih bir tavaf sonrası iadesi gerekir.Umre tavafını yapıp, sa'y yapmadan tıraş olan, Hanefîlerde ihramdan çıkmış olur ve dolayısıyla umre sa'yini ihramsız yapar, ihramlı yapmak vacip olduğu için de, dem gerekirken, diğer üç mezhepte sa'y umrenin rükünü olduğundan, böyle yapmakla ihramdan çıkmış olmayıp ihram yasağı işlemiş olur ve elbise giymişse çıkarıp ihram bezlerine bürünerek sa'yini yapar, tıraş olur ihramdan çıkar, ceza olarak da, iki dem veya altı gün oruç ya da on iki fitre miktarı sadaka verir. Hadesten tahâret, sa'yin sünneti olduğundan, bilerek abdestsiz yapmak mekruh olup, ancak

(tavafı abdestli yapıp) abdesti sa'y esnasında bozulur ve sa'y de böyle tamamlarsa geçerli olur. Tavaf yapmadan sa'y yapıp tıraş olanın sa'yi geçerli olmadığı gibi (sa'y muteber bir tavaf sonrası yapılmalıdır) ihramdan çıkmış da olmadığından (ihram yasağı işlemiş olur), önce tavaf sonra sa'y yapıp sonra ihramdan çıkılır ve dem kesilir, Şafiilerde ise muhayyerlik vardır. Umre tavafı ve sa'y'ini yaptıktan sonra tıraş olmadan/ihramdan çıkmadan önce cinsel ilişkide bulunan eşlerin umresi geçerli olmakla birlikte dem gerekir.

Cemerata taşları abdestsiz atmak caizdir. Bayramın ilk günü gece yarısından önce Akabe cemresine taş atmak caiz değildir. Vakti, Hanefi ve Malikilerde birinci günü fecr-i sadıktan, ikinci gün fecr-i sadığa kadar olup bu sürede atılmazsa dem gerekirken (E.Yusuf ve İ. Muhammed'e göre, vaktinde atılmayanlar, dördüncü gün güneş batıncaya kadar kaza edilebilir ve ceza da düşer.) Şafiî ve Hanbelilerde, Akabe Cemresi taşlaması 1.gün gece yarısından, 4. gün gün batımına kadar olup, bu sürede atılmayanlar 4. gün gün batımına kadar atılabilir, ve ceza da gerekmez. Mazeret nedeniyle taşlamayı tamamlamadan Mekke'den ayrılan kimsenin, kalan taşları vekaleten attırılmalıdır. Mazeretsiz olarak taşlamayı tamamen terk etmek veya bir günde atılacakların yarısından çoğunu atmamak E.Hanife'ye göre dem gerektirirken (Her günün taşlarının yarısından fazlası atılmış ise eksik olan her taş sadaka gerekir) E.Yusuf, İ. Muhammed ve Şafiî ve Hanbelilere göre ise, vaktinde atılmayan veya eksik bırakılan taşlar, ertesi gün veya 4. gün gün batımına kadar atılırsa ceza düşer.

Temettu ve kıran haclarının hedylerinin (hac kurbanı) kesim vakti E.Yusuf, İ.Muhammed, Malikî ve Hanbelilere göre 1. gün fecr-i sadıktan itibaren başlar ve 3.gün güneş batıncaya kadar kesilmesi sünnet olup, daha sonraya ertelenmesi mekruh ise de ceza gerekmez. Şafiilerde temettu hedyinin bayramda kesilmesi daha faziletli ise de umre ihramından çıkınca da kesilebilirken, E. Hanife'ye göre 1. gün fecr-i sadıktan, 3. gün güneş batıncaya kadar kesilmesi vaciptir. (günümüzde İmameyn'in görüşü daha uygun düşmektedir) Temettü veya kıran hacına niyet eden kimse kurban kesebiliyor iken oruç tutamaz, hatta kesemeyip te oruç tutmuşken, eyyam-ı nahr'da imkan bulmuşsa yine kesmesi gerekir. (fakat eyyam-ı nahr'dan veya tıraştan sonra imkân bulsa da oruç yeterli olup kurban gerekmez.) Akabe Cemresine taş atma, kurban kesme ve tıraş olma tertibine riayet etmeyene Ebu Hanife'ye göre dem gerekirken E. Yusuf, İ.Muhammed ve İ. Şafiî'ye göre ceza yoktur.

Umre ihramıyla Mekke'ye gelen fakat sağlığı bozulan kişi, iyileşinceye kadar ihramlı bekler; sonra tavaf ve sa'y'ini yaparak tıraş olup ihramdan çıkar ve ertelemeyen ötürü de ceza gerekmez (beklerken ihram yasaklarına riayet gerekir) Tavaf, ittifakla umrenin farzı olup terki umreyi batıl eder/iadesi gerekirken, sa'y, Hanefilerde umrenin vacibi olup mazeretsiz terki dem gerektirir, diğer üç mezhepte ise rüknü olup terki hac/umreyi geçersiz kılar (tavaf ile birlikte yapılmalıdır). Umre, hac menâsikinin yapıldığı Arefe sabahından 4. gün güneş batıncaya kadarkisüre dışında her zaman yapılabilirken (bu günlerde tahrîmen mekruhtur), diğer üç mezhepte hac yapmayanlar bu günlerde de yapabilirler. (hac niyetlileri ise Malikilerde 4. gün güneş batmadan, Şafiilerde ise veda tavafı dışında bütün menâsiki tamamlamadan yapamazlar) Temettu hacı yapanlar umreden sonra hac ihramına girinceye kadar (Arafat vakfesinden önce) tekrar umre yapabilirler ise de efdal olan çokca tavaf yapmak olup bu, normal umreciler için de böyledir. Umre tamamladıktan sonra yeni bir umre için Harem dışında (genelde Ten'im mescidi yanında) tekrar ihrama girmek gerekir. Ne kadar umre ve nafilâ tavaf yapılırsa yapılsın, hac yerine geçmez.

Hacın farz olması için ifa edileceği zamanda ve yerlerde bulunabilmek gerektiğine (aksi halde farz olmayacağına göre), hac mevsimi başlamadan Mekke'den ayrılan ve hac vaktinde de dönemeyen kimseye farz olmaz. Kur'an ve hadislerde geçen veya bazı alimlerden gelen hac ve umre dualarını aynen okumak zorunlu olmayıp, kolayına gelen dualar da okunabilir ve Arapça telaffuz edemeyenler, istedikleri duanın anlamı ya da benzeri cümlelerle, hatta içten geldiği gibi dua edilebilir. Vekaleten farz hac yapılabilirken, nafilâ umre/tavafın (yükümlüklük bulunmadığı için) bağışlanması daha uygundur. Tavafa başlarken (ve her şavtın sonunda) ve sa'ye başlarken Hacer-i Esved'i istilam etmek sünnet olup, mümkünse öpülür, değilse uzaktan eller kaldırılıp, "Bismilahi Allahu ekber" denilerek selamlanır. Dokunmak/öpmek için başkalarına eziyet etmek, kadın ve erkeklerin karışması caiz değildir.

Temettü hacı yapacak vekil, vekalet şartlarına uymak kaydıyla, umreyi kendi adına, hacı da müvekkili adına veya tersi şekilde yapabilir. (Temettü hacında, umre ve hacın aynı kişi adına yapılması şart değil dir) Hac masraflarını, müvekkilin karşılaması geçerlilik şartı olup masrafları organizatörce karşılan görevli bedel hac yapamaz. (Ancak farz hacı yapamadan ölmüş veya sürekli özü nedeniyle gidemediği için vekalet vermiş anne, baba veya başkası adına ücretsiz yapabilir.) Temettü hacı vekili, umreyi kendisi için yaparsa/müvekkile muhalefet ederse hacı kendi adına yapmış olacağından ücreti iade eder. (Ancak menasiki tamamlayınca masraflarını karşılayarak kendi adına umre yapabilir) Bedel hacda, müvekkilin memleketinden yola çıkmak asıl olup, Türkiye'den S. Arabistan'daki birine vekalet vermek caiz değilken, vasiyet ederek ölenin, terikesinin üçte biri memleketinden göndermeye yetmiyorsa, istihsanen yettiği yerden gönderilebilir ve Şafiilerde de, ihrama mikatta girmesi şartıyla S. Arabistan'dakilere vekalet verilebilir. Arafat'tan önce komaya girip ölmek üzere olan vb, iyileşme ve komadan çıkma ümidi kalmamış hastalar adına bulunduğu yerden vekil gönderilebilir. Vekilin,

müvekkilin belirttiği hacca niyet etmesi gerekli olup, sadece “haccet” demişse ifrada, “dilediğini yap” demişse, istediğine niyet eder

Kadının özel hali ihrama girmesine engel olmayıp, dolayısıyla mikatı geçmeden ihrama girmesi gerekir. Mazeretli veya mazeretsiz mikatı ihramsız geçenin, Hac/umreye başlamadan dönüp ihrama girmesi vacip olup, bulunduğu yerden ihrama girerek hac veya umreyi tamamlarsa dem gerekir. Temettu haccı umresi ihramına girdikten sonra âdet nedeniyle tavafi yapamayıp vakfe zamanına kadar da temizlenemeyen kadın, umresini iptal ederek hacca niyet edip telbiye getirerek ihrama girer ve Arafat’a çıkar haccı ifrad olur, menasiki tamamlayınca da umresini kaza eder ve bir dem keserken, diğer üç mezhepte umresini iptal etmeden kıran haccına niyet ederek Arafat’a çıkar ve dönüşte de hac ve umre niyetiyle bir tavaf ve bir sa’y yapar, kıran haccı için de bir kurban keser. Hadesten taharet Hanefilerde tavafin vacibi olduğun dan, özel halde iken umrenin tavaf ve sa’yini yapıp saçını keserek ihramdan çıkan kadına dem gerekirken Şafiilerde, hadesten taharet tavafin sıhhat şartı olup, özel halde yapılan tavaf ve sa’y geçerli olmayıp temizlenince iade eder ve ayrıca muhayyerlik vardır.

Kadınların, adet geciktirici ilaç kullanmalarında (âdet düzensizliğine sebep olsa da) sakınca bulunma yıp, geciktirme esnasında yapılan ibadetler geçerli ise de organizatörlerin alacağı tedbirlere uymaları daha uygundur. Bu ilaçlarkanamanın öncelenmesi veya gecikmesine sebepolabildiği için ilaçlara bağlı gelen akıntı adet kanaması hükmündedir. (Adet günleri en az üç, en çok on gün olup iki adet arası da en az on beş gün olduğuna göre, ilaç kullandığı halde, bir önceki âdet bitiminden 15 gün sonra kanaması olur ve en az 3 gün sürerse adetli sayılır, on günden fazla devam eden akıntı da özür kanı sayılır) Hanefilerde, ziyaret tavafinı yapmamış fakat Mekke’den ayrılmak zorundaolan özel haldeki kadın bu tavafi yapar ve(vacibi terk ettiği için) bedene keserken,bu durumdaki umre ihramlısı kadın da, umre tavafinı yapar ve dem keser. Malikîlerde, iki kanama arasındaki kesinti temizlik sayılır ve gusledip tavafinı yapabilirken, Şafii ve Hanbelîlerde, özel halde tavaf caiz değildir. Menepozda gelen kan istihaze kanı olup ibadetlere engel değildir. Adetli olarak Arafat’a çıkan kadın Arafat ve Müzdelife vakfelerinden sonra şeytanı taşılayıp saçını keserek ihramdan çıkabilir.(buralardahadesten taharet aranmaz), Normal âdet bitmiş fakat azami süre bitmemiş halde, menâsikitamamlayıp saçını keserek ihramdan çıkan kadın daha sonra leke görürse; lekeler azami süre (10 gün/240 saat) sonunda kesilirse bu günler de âdetten sayılır ve bir dem keser, kesilmezse, normal adet gününden sonraki akıntı, özür kanı sayılır ve bu halde yapılan ibadetler geçerlidir. Adeti sona eren kadın (şeytanı taşılayıp kurban kestikten sonra)haccın sa’yini yapmadan saçını keserse, bir şey gerekmezken, umre sa’yini yapmadan keserse, dem gerekir. Şafiilerde ihramdan ancak sa’yini yapıp, saçını keserek çıkabilir ve ayrıcamuhayyerlik vardır.

Kafilesi Mekke’den ayrılacak olan özel haldeki kadının yapamadığı “veda tavafi” üzerinden düşer. Kadınların özel halde mescide girmesi çoğunluğa göre caiz olmamakla birlikte, bazıları girebilecekleri ni söylemiş ve buna kıyasen de bu haldeki kadınların dua, zikir ve istiğfar ve Kâbe’yi seyretmek için Harem-i Şerife, Hz. Peygamberi(a.s.)in kabrini ziyaret için Mescid-i Nebevi’ye girebilirler denilmiştir. Tavafin abdestli yapılması vacip(şart) olup, özel halde yapılan nafil tavaf iade edilmezse dem gerekir ken,diğer üç mezhepte hadesten taharet, tavafin sıhhat şartı olduğundan, bu halde yapılan tavaf geçersiz dir. Eşler adet ve lohusalık dışında ihramlı olmadıkça Mekke ve Medine’de cinsel ilişkide bulunabilirler. Kadınların uzun yolculuklara mahremleriyle çıkmaları gerekmele birlikte, refakat edecek mahremi bulunmuyor fakat yol güvenliği varsa, tek başına hac/umre yolculuğuna çıkabilir. Kadınların ihramlı iken elbiselerini çıkarmalarında veya değiştirmelerinde sakınca yoktur. Kadının ihramdan çıkmak için saçının ucundan parmak ucu kadar kesmesi yeterlidir.

Arafat öncesi Mekke’de 15 günden az kalan kimse, seferi olduğu gibi Arafat’tan sonra 15 günden az kalan da seferi olurken, 15 gün ve fazla kalacaksa mukimdir. Şafiilerde, giriş ve çıkış günleri hariç bir yerde dört gün kalacak kişi mukim sayıldığından, Mekke’de dört günden fazla kalacak kişi de hem Mekke’de, hem de Arafat’ta mukim sayılır. Asıl vatanından geçici olarak 90 km veya daha uzağa gitmek üzere yola çıkan kimse, gideceği yerde en az 15 gün veya daha fazla kalacaksa mukim, az kalacaksa seferi olacağın dan, 15 günlük umreye gidenler de Mekke ve Medine’de seferi olup, dört rekatlı farzları tek başına ve seferi imamla kılarken iki rekate, mukim imamla dört rekate olarak kılarlar.

Medine’de Mescid-i Nebi’yi ve Hz Peygamberin Kabrini Ziyaret

Medine-i Münevvere, Hz. Peygamberin hicret yurduudur. Resûl-i Ekrem Efendimiz hicretten sonra burada yerleşip Hz. Âişe’nin odasında vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir. Daha sonra Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer’in de defnedildiği bu yer, mescid genişletilince içinde kalmıştır. Resûlullah’ın mübarek cesedini sinesinde saklayan yer, şüphesiz yeryüzünün en şerefli yeri olup, kabri saadetini ziyaret, mendup ve müstehap işlerin en üstünü, Allah’a yaklaşma ve Resûlülünü sevmenin en etkili yolu olup, alimler hacceden her müslümanın hacdan önce veya sonra ziyaret etmesini vacip derecesinde görmüşler, zaruretsiz ihmalini büyük gaflet ve duygusuzluk saymışlardır ki neticede devam eden bir sünnet olmuştur. Allah’ın resulünün yaşadığı mekânları görmek,

yürüdüğü yerlerde yürümek, ashabının kabir lerini ziyaret etmek, hatıralarını yâdetmek, vahyin indiği/tebliğ edildiği kutsal havayı solumak, her müslümanın özlemi olup Hz Peygamber, “Beni vefatımdan sonra ziyaret edenler, hayatımda ziyaret etmiş gibidir”[Dârekutnî, II, 278, nr. 192; Beyhakî, Şuâbü’l-îmân, III, 488, nr. 4151; es-Sünenü’l-kübrâ, V, 246], “Kabrimi ziyaret edenlere şefaati sabit bir hak olur”[Dârekutnî, II, 278, nr. 194; Beyhakî, Şuâbü’l-îmân, III, 490, nr. 4159], “Kim, gönlün de beni ziyaretten başka hiçbir düşünce bulunmaksızın, beni ziyarete gelirse, kıyamet günü ona şefaati olmak benim üzerimde bir hak olur”[Taberânî, el-Evsat, V, 275, nr. 4542] buyurmuştur. Mescid-i Nebî’yi/Resûlullah’ı ziyarete giderken orada namaz kılmaya da niyet edilir. Çünkü, namaz kılmak için sefer yapılacak üç mescidden (Mescid-i Haram, Nebi, Aksa) birisi olup burada kılınan bir namaz, Mescid-i Haram dışında bin namazdan daha faziletlidir. [Buhârî, “Salâtü fi mescidi Mekke”, 1] Yolculuk esnasında çokça salâtü selâm söylenir, Medine görülünce: “Allah’ım, burası senin peygamberinin haremidir, vahyinin indiği mübarek yerdir. Bu kutsal yeri benim için cehennemden koruma, azaptan ve hesaptan güvence kıl!” denilir. Medine’de kalınacak yere yerleştikten sonra abdest tazelenip mümkünse gusledilip güzel kokular sürünüp temiz kıyafetle, salavât-ı şerife okuyarak, Resûlullahın civarında bulunduğu ve huzuruna varılacağı düşünülerek Mescid-i Nebî’ye gidilir, “Bâbüsse lâm”/“Bâbü’l-cibril”den girilir. Kerahet vakti değilse, müsaitse Hz. Peygamber sav’in “Evimle minberim arası cennet bahçelerinden bir bahçedir”[Buhârî, “Salâtü fi mescidi Mekke”, 5] buyurduğu “Ravza-i Mutahhara” da iki rek’at “tahiyetü’l-mescid namazı” kılınıp dua edilir, Resûlullah canlı imiş gibi nasıl hürmet ve tazim gösterilir, alçak sesle selâm verilir, saygısız ve edepsiz davranışlarda bulunulmaz. Hücre-i saadetin duvarına kadar sokulmak, duvarlarına el sürüp öpmek, tavaf etmek, karşısında eğilmek mekruhtur, bid’attır, kabir-i saadete karşı secde haramdır, ibadet kastyıla yapılırsa küfürdür. Tahiyetü’l-mescid ve duadan sonra tevazu, edep ve sükûnetle, 1.5 metreye kadar yaklaşp Resûlullah’a yönelerek, başı hizasında durulur. Resûlullah’ın kendisini görüp sözlerini işittiğini ve selâmını kabul buyurup, duasına “âmin” diyeceğini düşünerek, “es-Selâmü aleyke yâ seyyidî yâ Resûlellah, es-selâmü aleyke yâ nebiyyallah...” diye selâm ve dualar okunur. Sonra 1 metre kadar sağ tarafa ilerlenip Hz. Ebû Bekir’in başı hizasında, daha sonra 1 metre kadar daha ilerlenip Hz. Ömer’in başı hizasında durulur ve onlara da selâm verilip dua edildikten sonra tekrar Hz. Peygamber’in başı hizasına dönölüp kibleye yönelerek dua edilir. Daha sonra “Ravza-i Mutahhara”da dualar yapılır ve namaz kılınır. Medîne-i Münevvere’de kalınan süre içinde beş vakit namazın Mescid-i Nebî’de kılmaya özen gösterilir, Resûlullah’ın kabir-i saadetleri sık sık ziyaret edilir, Mescid-i Nebî’de kaza namazı kılınır, Kur’ân-ı Kerîm kıraati, zikir ve tesbîhat yapılır, salâtü selâm getirilir. Medine’den ayrılır ken de Resûlullah ziyaret edilerek veda edilip mümkünse Ravza-i Mutahhara’da iki rek’at şükür namazı kılınıp, salimen memlekete dönmek ve tekrar ziyaret için dua ve niyazı ile Mescid-i Nebî’den çıkılır